

ROM MANDE

Polndo Nga So Uyiga Rom Merako Oni Simoo Bare, Nguro Nakangoyingo

Romro Mande Tabango

Polndo nga so uyiga nga nakangoro, nowoon-doyemo hamoo teyingo oni Rom endemo oorootenggoku, ngu yunoyingo. Pol, ene Korind endemo ootooro, ngunonggo nga so uyiga nga nakangoro ngu, bare gura inoyingo. Ngu barega ngu oowooyi Pibi, ngu barega, ngundo Polro so uyi yoro, Rom ende oorowuyingo. Ngu Itali merangga ngu, Rom merako nguno ende urungga Gabumanro ko oni nguno bibitetenggo. Asa, enengo oni urungga ngu oowooyi Sisa, ene nguya ngu mera gumisina bibiteyingo.

Nga so uyigano ngano ngu, Polndo oni simoo bareno etuyeroro, ngandiro ete. Noore merako oni simoo bare oorootetoku nga ngu, noore Anut doongeyimo weti mbumbuwadodo oorooteto. Ngundiromu ngu, ene noore gome metemi nenengo, Anut doongeyimo ma tunootewato. Kini, noorengo ko guradiro guradiro, ko, noorengo murinani nguya guradiro guradiro teteto. Ene noore Yisas Krayisro ingootooye, nowoondonanimoo hamoo tero ngu, asa, Anutdo ngu noore oni simoo baredoya, nenengo oni, ero ngu, asa, enendo noorengo mbumbuwa andangeyunowa.

Polndo ngu Rom merako nguno oorowuwero gome ingoote. Ene nguno oororo, Anutro

Mandeni Keta Mesarango ngu wesiyoro yunoro, ko oni nowoondoyemo hamoo teyingo. Ngu mera gidesina oorootenggoku, ngu yanggango yunowero eyingo. Asa, ngu mera gidesina oni oorootenggoku, ngu Yuda oni simoo bare, ko gidega ngu ene Girik oni simoo bare oorootenggo. Asa, nga so uyigano ngano ngu, oni simoo bareno Polndo ko tero endeyootoni, oni simoo baredo ene hoorooweyingomu nguro ete.

Arisa, mande gumi ngu nga so uyigano ngandiro oorote:

* Kambayeroyingo mande ko so uyiga ngaro ingonduduni nguya oorote. 1:1-17.

* Oni simoo bare bidodo biyomi oodoyi ngu, asa, Anutdo noore yomburiyerowa. 1:18-3:20.

* Roogo keyoweroyi, nguro oo muringga ngundo ngu, mete noore mbumbuwanonggo yoyowa. Kini, ngu nowoondoye ebe ino ino teweroyi nguro muri, asa, Krayisro nowoondoyemo hamoo tero oodoyi ngu, asa, ngu muringgano ngunonggo ngu noore yoyowa.3:21-4:25

* Noore ngu komo Krayisya yowuruwoowatoku, ngunonggo ngu noore keta sugi sugi suwooyi sano oruweroyiga, ngu yowato. 5:1-8:39.

* Iserel oni simoo baredo ngu Anut kootu inoyingo. Ene kootuyisina Anut enengombo ko yoyoro, enengo nowoondoyemo hamoo teyingo pawa newendemo ko yoyowero ombuwa. 9:1-11:36.

* Kristen oni simoo barero muri gome nenengo.12:1-15:13.

* Polndo kambayeroyingo mande ero, enengo ingonduduye ngu yokutuyeroyingo. 15:14-16:27.

Aposel Polndo Ko Teyingo, Nguro Muri

¹ No Polndo, no Krayis Yisasro kirikiri oni. Yisasdo no noyoro, enengo ko oni kirarongo (Aposel), rogoneroro noyewo. No nguno Anutro Mande Keta Mesarango ngaro koyi teweroyi noyewo.

²⁻³ Kurimi oorengo, Anutdo enengo Mande Keta Mesarangonga ngu ero gosiyoro, ngu enengo Nangoni Yisas Krayis, nguro eyingo. Ngu enengo ingondudu eyingo onino etoni nakangoyingo. Yo, ene Dewit oni urungga nguro sowenimonggo oni oorengo tunooteyingo.

⁴ Ene Anutro nangoni yanggangonidodo, ene Yuka Kundingiyimbo yeni tunooteyingo. Yo, Anutdo merenonggo Yisas yokutuwooyingo naruno, nguno yootunoro etuyeroote. Ngu hamoo, ene noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayis, ngu Anutro nangoni.

⁵ Anutdo, Yisas Krayisnonggo sumange yoro yunowo. Krayis oowooyimonggo noyoro, enengo ko oni kirarongo (Aposel), enengo kono ngano yoyewo. Ene ngundiro tetoni, oni simoo bare mera bidodomonggo negoyerootoni ngu, Yisasro nowoondoyemo hamoo tero, enengo mandeni keyowanggo.

⁶ Ye Rom merako oni simoo bare nguya Anutdo ye negoyerowoku, nguro ye Yisas Krayisro menongga ngu kuri ingowonggoku, ngu ye keyoyi.

⁷ Ye simoo bare Romno oorootenggoku, ye Anutdo kuri newende ye yunoro enengo ero negoyerootoni, nondo mande nga, yengo nakan-gooteno. Anut noorengo awanani, nguno yem-

boongetoowe, nguya noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayis, ngundo sumange noore suwooyi sano yunorootoni, nguno ye nowoondoye imakeyingomo oriya.

Polndo Rom Merako Oni Simoo Bare Ngu Yeyowero Ingoyingo

⁸ Mera bidodomo, oni simoo bare yengo nowoondoyemo hamoo teyingo gomengga ngu mande ingootoyi, nguro no ngu oni oni tero, Anutno Yisas Krayis oowooyimo, esosootero yemboongeteno.

⁹ Nowoondone bidodo Anut Nangonimboro Mande Keta Mesarango wesiyoro yunoro ngu, ngu no Anutro ko oni nenengo tunooteteno. Nguro ngu, Anut kuri ingowoku ngu, suwooyi sano no yengo ingondudu tero, Anutno yemboongeteno.

¹⁰ No yeno omburo, yeyowero ingondudu urungga teteno. Nguro ngu, no suwooyi sano yemboongetenoku ngu, Anutno mete tetoni ngu, ene oore gura etunerootoni, nguwoore omburo yeyowano.

¹¹ No ye yeyowero nowoondone gome ingoro hahangeteno. Ndadiro nguro, nondo ye Yuka Kundingiyi, ngundo oo kingo duwoo yunootenoku, nguro ye nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango teyunowa.

¹² Ngu ngandiro. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo no hooroowenerootoni, ngundiro nangge, no nowoondonemo hamoo teyingo, ngundo ye hoorooweyerowano. Ngundiro tewatoku, ngundo noorengo bidodo

Yisasro nowoondonanimo hamoo teyingo ngu, yanggango teyinowa.

¹³ Ye Kristen dobookurine, ye komo gome ingoyi, ero ingooteno. Naru oowooyingga, no yeno oorowuwero ingootoowe, ene oo oowooyinggado noro oore ukingoote. Noro kone oorengo, ngundo oni simoo bare sowe gidarega, Yuda oni kini hoorooweyerootoni, Yisasro simoo bare tetenggo. Ngundiro nguro, no ye nguya hoorooweyeroro, yengo nowoondoyemo hamoo teyingo ngu, yanggango teyunowero ingooteno.

¹⁴ Anutdo oo gome no nunowoku, nguro no Anutno wetidodo. Nguro ngu, no komo oni simoo bare bidodo hoorooweyerowano. Ngundiro nguro, no tuko oni, konggi oni nguya, ingondududodo oni, ko, ingonduduye kini oni nguya, no komo ngu bidodo hoorooweyerowero ingooteno.

¹⁵ Ngundiro nguro, no nowoondonemonggo ngu, ye Rom merako oorootenggoku, nguro nguya, mande keta gome nga yeno ewero ingondudu teteno.

Mande Keta Mesarango Ngu Anutro Yanggagoni

¹⁶ No Anutro Mande Keta Mesarango ngaro ma oyimoneroote. Ndadiro nguro, Mande Keta Mesarango ngu Anutro yanggagoni. Ngundo ngu, ene mete yoyeni, Anutdo oni simoo bare nguro nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, ngu yoyowa. Koretero, Yuda oni yoyoro, kootuyisina, oni sowe gidarega nguya yoyowa.

¹⁷ Anutro mande, ngundo oni yoyeni, oni gome nenengo oorengo tunootewanggo. Oni

nenengo yeni tunooteweroyi ngu, Anutro murini tunootero oruweroyi ngu, oo bidodo Yisasno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo nangge yeni tunootete. Anutro mandeno, ngu kuri ngundiro eyingo.

Oni ene Mande Keta Mesarango ngu gome ingoro, nguro ene nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, asa, ene oni nenengo tunootero, suwooyi sano keta oruweroyi ngu yowanggo, ero eyingo. (Habakuk 2:4)

Oni Simoo Bare Bidodo Anut Kootu Inootenggo

¹⁸ Noore ingooteto. Anutro sanggirini, ngundo oni bidodo merakono muri biyomi, ko, weti mbumbuwa tetenggoku, nguro sambo endemonggo omburo, ngano tunooteroote. Oniro weti mbumbuwaye, ngundo Anutro mande wiriyoro, yoro oongootenggoku, nguro Anutro sanggirini, ngu oni nguno tunootewa.

¹⁹ Oni bidodo Anutro murini ingootenggo. Anutro hamoo ingoweroyi, ngu mandeni tunoo oorengo oorooteku ngu, Anut enengombo kuri etuyeroyingo.

²⁰ Kurimi oorengo oo bidodo yeyingo naruno, Anut ene suwooyi sano, yanggangonidodo, enengo murini ootootoni, ngu bidodo onindo kenoro ingootenggo. Yo, oni ene Anutdo mera nga oo bidodo yeyingo, ngu kenoro, nguno ngu, Anutro murini nguro yanggangoni oo nguyaya kenoro ingootenggo. Ngundiro nangge, kootuyisina, onindo enengo weti mbumbuwaye oongoweroyi oore gura kini. Nguro ngu, ene ma ingooteto, ero ma ewanggo.

²¹ Oni ene Anutdo mera ngano oo yeyingo, ngu kenoro ingootenggo. Ene Anut hamoo oorengo, ero ma ingoro, nguro bingami ma okooyingo. Eneo oni oni nguya ma teyingo. Kini, ene Anut kabetero, ene kingo oo godagodange nguno ingonduduye nguno nangge yero, nowoondoye ooreriko oorootenggo.

²² Ngundiro nguro, ene ingondududodo oni, ero etenggoku ngu, ene Anut doongeyimo, ene oni ingonduduye kini tunootetenggo.

²³ Anut duridaridodoga ngu ma kumooteku, ene ngu kootu inoro, nguno nguya yambo mande ma tetenggo. Ene ngu merako ngano oo kumootenggoku, ngu gabogaboyi tero, ngu bingamiye okooro, nguno yambo mande teyingo. Oo kumootenggoku ngu ngandiro: oni, nu, nusako, siresoombaraku, oo kekandeyedodomu endeyootenggoku, ngu gabogaboyemo tero, nguno yambo mande tetenggo.

Muri Biyomi Gura Gura

²⁴ Ngundiro nguro, Anutdo yoyokootoni, enengo muriye biyomi, ngundo yoyoro, nowoondoye sugabododo teyunootoni, ngunonggo enengombo buribari endeyootenggokuno, goweye yeyi, biyomi oorengo yetenggo. Nguno goweye yomburiyoro, nguno oyimo yootenggo.

²⁵ Ngundiro oni simoo bare ngu, ene Anutro hamoo mande ngu ma keyoro, ene Setanro godange ngu nangge keyoyingo. Yo, ene Anut mera ngano oo bidodo yeni tunooteyingonga, ngu kootu inoyingo. Yo, ene Anut oowooyi bingami ma ero okooyingo. Kini, ene Anutno yambo

mande teweroyi ngu ma tero, ene Anutdo oo merako ngano yeyingo, oo nguno nangge yambo mande teyingo.

²⁶ Ngundiro nguro, Anutdo yoyokootoni, ene muri biyomimo oodoyi, enengo baresumooye ngu kame nenengo teweroyi muri ngu yokoro, bare gidarega ngu sebobarese tero, muri biyomi ngu, keyororootenggo.

²⁷ Simoo nguya ngundiro nangge, baresumooye yoyokoro, ene simoo gidaregaya enengo nangge sebobarese terorootenggo. Nowoondoyemo muri biyomingga, nguro nangge, hahangerorootenggo. Ene oni dobookuriyeboya muri biyomi ngu nangge tewonggo. Simoo enengo nangge oyimo mande ngu oni gurano tetenggo. Oni enengombo enengo muriye biyomi tetoyi, Anutdo nguro goweyemo kowuri urungga ngundiro nangge gumi yunoote.

²⁸ Oni enengo ingonduduyemonggo, Anutro muri nenengo ngu yokoyingo. Ngundiro nguro, Anutdo yoyokootoni, enengo muriye biyomi, ngu nangge ingoro keyootenggo. Nguno ngu, ene ingondudu muriye gura gura, Anutdo oniya ma tewero, ero rogo teyingo, ngu teyingo.

²⁹⁻³⁰ Ene muri biyomi, ngundo nangge, nowoondoyemo angete. Ngu ngandiro: weti mbumbuwa biyomi; oniro oo kenomayingoweroyi; oni songomboya muri biyomi tetenggo; oni gidarega nguro sitowiye kenoro, nguro nowoondoye biyomi ingoweroyi; oni ureyi kumoweroyi; bigibogu ronggesambi; oni ganayeroro enengo oo sitowi yoweroyi; oni gidarega goweye sanggawero mande

biyomi etenggo; ngundo nangge nowoondoye angetenggo. Yo, ene oni kootuyesina mande biyomi ero oowooyi yomburiyoweroyi; Anutya mundi tero manggaru teweroyi; windawinda tero, enengo oowooyi bingami okooweroyi; ene muri biyomi keta nguya yeyi tunootetoni; ko, oni ene awanamoyemboro mande ma keyootenggo.

³¹ Oni ene ingonduduye kini; ene oni mande etenggoku ngu, ene enengombo ngu ma keyootenggo. Ene dobookuriyeboro nowoondoyi ma tero, oni gidaregaro nguya nowoondoyi ma teyingo.

³² Anutro mamana mande nenengo ngu ngandiro ewoku, oni muri biyomi buribari ngundiro tetenggoku ngu, ene Setanro ende biyomi de nombo ma kumooweroyi nguno oororo oruwanggo. Ngundiro oni simoo bare ngu, ene komo ngu Anutro mamana mandega ngu gome ingoro, ene ngu yokoro, kootu inoro, muri biyomi nangge terorootenggo. Ene ngu muringgano nguno ootooro, ngunonggo oni gidarega nguya yoyoro, ngu muri biyomingga ngu etuyeroweroyimboru nguro oni oni tero, nowoondoye bidodo nguro nangge ingootenggo.

2

Anutdo Wirikoyeroweroyi, Ngu Nenengo Oorengo

¹ Ye simoo bare bidodo oni gidarega goweyemo mande biyomi etenggoku, ngu no ye songomo songomo eteno. Ingoyi, ye oo ngundiro tetoyi ngu, asa, kootuyisina wirikoyeroyingo naruno,

Anutdo yengo muriye nguya ngu ngundiro wirikoyerowa. Ngu muringgano ngunonggo yengo goweye bungomo mande nguya etenggo. Ndawugaro? Ye oni songo goweye bungomo nguno mande biyomi etenggokuro nguro, naru bidodomo, yengombo nguya ngundiro muringga ngu terorootenggo.

² Noore hamoo ingooteto. Oni muri biyomi ngundiro tetenggoku, nguro gumi biyomi urungga oorengo Anutdo yunowa. Ndadiro nguro, Anutdo oo bidodo wirikoweroyi naruno, ngu nenengo oorengo wirikoyerowa.

³ Ge mera ngaro oni nangge, ge oni gurado oo teteku, ngu bungomo mande ma ewero. Ndadiro nguro, gengombo nguya ngu muri biyomingga, ngu tete. Ngundiro tetekuro nguro, ge Anut doongeyimo ma kombitewa. Kini, Anutdo gengo muringge nenengo wirikowa.

⁴ Naru pirunggano, Anutdo ge gome sobogeroro yobasigerote. Ene suwooyi sano nowoondoyi tero, sobogeroro ootooro, geya sodedo ma sanggiri tete. Yo, Anutro murini gome metemi. Ge bine nguro ingootoyi, kingo oo ngundiro tete? Kini, Anutdo ngu muringga tero hooroowenggerootoni, nowoondoge yowoorengoya, Anutro nowoondogemo hamoo tewa.

⁵ Ene ge komo nowoondoge gagiwi, nguro ge nowoondoge Anutro ma ingoro yowoorengoote. Ngu muringgano nguno, gengombo gengo muri biyominggega ngu, soweyootoyi urungga tete. Ngundiro nguro, kootuyisina, naru gurano, Anutro sanggirini ngu tunootero, nguno ngu enengo

yanggangonidodo, gengo muringge biyomi ngu nenengo wirikootoni, nguno ge biyomi gumi yowa.

⁶ Yo, hamoo, Anutdo oni simoo bare bidadoboro oo muri tewonggoku, nguro gumi ngundiro nangge yunowa.

⁷ Anutdo sugi sugi oruweroyi ngu oni ngandiro yunowa. Oni ene suwooyi sano muri gome nguro ko yanggango tetoyi, Anutdo enengo duridaridodo bingamiyedodo teweroyi, ko, sugi sugi keta oruweroyi ngu yunoni, ero ingootenggo. Ngundiro oni ngu Anutdo sugi sugi keta oruweroyi ngu yunowa.

⁸ Ene oni gidaregado ngu enengomboro nangge ingootenggo. Ene mande hamoo ngu kootu inoro, Anutro muri gome nenengo, ngu ma keyootenggo. Nguro ngu, Anutdo ngu oni nguya sanggiri biyomi tero, ogingo gumi urungga yunootoni yowanggo.

⁹ Yo, hamoo, oni bidodo muri biyomi tetenggoku, nguro Anutdo kowuri ogingo urungga oorengo yunowa. Enengombo muri biyomi tetenggoku, nguro Yuda oni simoo baredo kowuri koretero yootoyigogo, kootu, oni sowe gidarega enebana kowuri ngundiro nangge yowanggo.

¹⁰ Ene oni simoo bare mande muri gome nenengo tetenggoku ngu, asa, Anutdo sambo endemo oowooyi bingami gome metemi, ngu inootoni, newende imakeyingomo sumangeyi oruwa. Ngundiro ngu, Yuda oni ngu koretero, ko, oni sowe gidarega ngu kootu nguya yowanggo.

¹¹ Anut doongeyimo, oni oowooyedodo, ko, oowooye kini oorootenggoku ngu

wirikoyeroweroyi rogo guranangge oorengo ereremo oorooto.

¹²⁻¹⁵ Ngu ngandiro: Anutdo oni bidodo weti mbumbuwa tetenggoku, nguro ogingo gumi biyomi yunowa. Yo, hamoo, oni bidodo Mosesro mamana mande ma ingoro, weti mbumbuwa tetenggoku ngu, asa, Anutdo ngundiro oni ngu ogingo gumi yunootoni, ene Setanro ende biyomimo uwanggo. Ndadiro nguro, Anutdo enengo mamana mande ngu nowoondoyemo yetoni, ngundo newende sanggawetoni, ene muri biyomi ngundi metemi tewonggoku, ngu nenengo etuyerowo. Ngundiro nangge, Yuda oni simoo bare bidodo Mosesro mamana mande ingoro ootenggoku, ngundo weti mbumbuwa tewanggoku ngu, asa, Anutdo ngu oni nguro muriye, wirikoyeroro ogingo gumi biyomi nguya yunowa. Ndadiro nguro, ene mamana mande kuri inowonggoku, ene ngu kootu inoro, ma keyoyingo, nguro ene oonootewanggo. Yo, hamoo oorengo, oni ene Anutdo muri gome nenengo onindo teyi, ero ingooteku, ngu tetoyi ngu, asa, Anutdo ngu oni ngu yoyowa.

¹⁶ Nga mande ketangga Anut wirikoyeroweroyi, nguro nondo wesiyoro etenoku nga, ngu kootuyisina, ngundiro tunootewa. Oni enengo mande muriye bidodo oongooro tetenggoku ngu, Anutdo oni bidodo nenengo wirikoyerowa. Ene ngu wirikoyeroweroyi kongga ngu, Anutdo ngu Yisas Krayis inootoni tewa.

Yuda Onindo Mamana Mandero Nowoondoyemo Hamoo Tetenggoku, Ngundo Ene

Hoorooweyerowa

¹⁷ Yengombo noore Yuda oni, ero etenggo. Yo, ye Mosesro mamana mande ngu nowoondoyemo hamoo tetenggoku, nguro nangge ingoro, nguno yengo bingamiye nangge ero okooro etenggo. No Anutro oni, ero meno manggaru kingo etenggo.

¹⁸ Ene ye Anutro mamana mandeno etuyeerootoyi, ye ingowonggoku Anutdo ndawu ooga yeno yeni, tunootewaku ngu, ngundiro nguro, ye muri biyomi, ngundi, metemi ngu wirikoro ingootenggo.

¹⁹⁻²⁰ Ye ngandiro ingondudu tetenggo. Mamana mandeno, noore kuri hamoo mande ngu muri ingoro yowooto. Ngundiro nguro, noore Yuda oni Anutro mamana mande ma ingoyingo, doongeye kiringo ngundiro, ngu oore etuyerowato. Noore Yuda oni ngu oni ooreriko oorootenggoku, nguro soru himi. Noore ngu oni ingonduduye kini, ngu Mosesro mamana mande ngu etuyeroro, nguro ingondudu yunoweroyi oni oorooteto. Noore simooye bobodi Mosesro mamana mande, nguro etuyeroyingo oni oorooteto, ero ingootenggo.

²¹ Yo, ye oni gidarega muri gome metemi etuyeerootenggoku, ndawugaro nguro, yengombo yengo ma etuyeerootenggo? Yo, ye oni songomboya, ye yakaka ma tewero, ero etuyeerootenggo. Ene no ye sumoo yunooteno. Yengombo nguya yakaka tetenggo, bine?

²² Ye ngandiro nguya etenggo. Oni erambarisa oruweroyi ngu yokoro, buribari ma endeyowero. Ero etuyeerootenggo. Ene no ye sumoo yunooteno. Yengombo nguya buribari endeyootenggo, bine? Ye ngandiro nguya etenggo. No

oombooro biyomimo ma yemboongewano, ero eyingo. Ene no ye sumoo yunooteno. Yengombo nguya ngu oombooro oo nusako gabogaboyi yakakayi yoro, yengo yano yetenggo, bine?

²³ Ye yengo oowooye bingamiye nangge okooro, meno manggaru kingo etenggoku ngu, noore Anutro mamana mande ingooteto, ero eyingo. Ngundiro ero ngu, ngu weti mbumbuwa tero, ngundo Anutro mamana mande ngu yomburiy-owonggo. Ngundiro muringgano nguno, ye Anut oowooyi ngu yomburiyoro, oyimo teyinootenggo.

²⁴ Anutro mandeno, ngu ngandiro nakan-goyingo.

Ngu yengo muriye biyomi, nguno oni sowe gidaregado Anut oowooyi yomooyinoro yomburiyootenggo. Ero nakangoyingo. (Aiyasaya 52:5)

Onendo Ngu Yuda Oni Oorengo?

²⁵ Yuda oni ngu Anutro sunggiga goweyemo ngudodo ngu, ene Anutro oni oorengo etuye-roote, bine? Ene mamana mande keyoro ngu, ngu sunggiga ngu gome oorengo. Ene ye ma-mana mande ngu karongoro ngu, sunggiga yeno oorooteku ngu, kingo oo ngundiro tunootewa.

²⁶ Nguro ngu, oni ene sunggi goweyimo ma yeyingo ngu, ene mamana mande ngu gome keyoro, muri gome nenengo ngu tewaku ngu, asa, ngu oningga ngu Anutromu. Ene Anut doongey-imo, sunggi eneno kuri oorooteku, ngundiro ene sunggidodo.

²⁷ Oni ngu sunggiga ngu kini, ngu oni ngu Anu-tro mamana mande gome keyoro, ngunonggo

enengombo ye Yuda oniro muriye kenoro, ngu mamana mandeno wirikoyerowanggo. Ndadiro nguro, ye mamana mande nakaya yeno oorooteku ngu, ko, yeno sunggiga ngu nguya ye goweyemo oorooteku, ngu ene ye mamana mande ma keyootenggo.

²⁸⁻²⁹ Ndawu oningga ngu Yuda oni? Oni gura ene sunggi ngu goweyimo nangge, ngu Anutro oni kini. Kini, oni gura ene sunggi ngu, ene newendemo oorootekungga ngu, ene Yuda oni oorengo Anutromu. Sunggi hamoongga nga Anutnonggo Yuka Kundingimbo yoro omburo, oni nowoondoyemo yete. Ngundiro oningga ngu, oni doongeyemo oowooyi kini. Ene Anut doongeyimo ngu, ene oowooyi bingamidodo ooroote.

3

Muri Biyomi, Ngundo Mande Muri Gome Ngu Yeni, Ma Biyomi Yewa

¹ Ngundiro nguro, Yuda onindo oni sowe gidarega ngu ndawu oogaro dagayerootenggo? Ndawu oo metemingga goweyemo sunggiga nguno tunootete?

² Yuda onindo ene oo gome guradiro guradiro ooroote. Koretero ngu ngandiro: Anutdo enengo mandeni ngu Yuda onino yetoni, ngundo sobowooyi, ero yunoyingo.

³⁻⁴ Oni gidarega, ene Anutro nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yanggangoye urungga kini, nguro ene oo gura tewero ero ewonggoku, ngu ma tetenggo. Ngundiro nguro, Anutdo nguya enengo mande ero gosiyoyingo, ngu ma tewa,

bine? Hamoo oorengo kini. Nguro ngu, oni bidodo godange mande etenggoku, suwooyi sano Anutdo mande oo ero gosiyoyingo, ngu bidodo temukowa. Anutro mandeno, ene Anutya ngandiro ete.

Gengo mandege ngu, hamoo oorengo nenengo. Ene onindo gengo mande wirikowero tewanggoku ngu, gedo ene dagayerororuwa. Ero eyingo. (Sam 51:4)

⁵⁻⁶ Ndadiro nguro, oni gidaregado mande ngandiro etenggo. Noorengo mande muri biyomi ngu, Anutro mande muri nenengo ngu yeni tunootetoni, ngu mete noore weti mbumbuwa urungga tewato, bine? Noore muri biyominani, ngundo Anutro murini ngu yeni tunootetoni ngu, ndawugaro Anutdo noorengo weti mbumbuwa nguro gumi yunowa? Ene no Polndo eteno. Ngu ingonduduga ngu, ngu hamoo kini. Anut nenengo kini tetoni ngu, ndadiro tero, ene mete endeni endeni oni simoo bare bidodoboro muriye ngu wirikoyerowa. Kini, Anut ene oo bidodoboro urungga oorengo.

⁷ Ene noro godange mande, ngundo Anutro murini metemi yeni tunooteteku ngu, ngundo yeni, oowooyidodo tunootewaku ngu, arisa, ndawugaro nguro, no komo weti mbumbuwadodobo nguro kowuri gumi yowano?

⁸ Ene noore ngandiro ingowato. Noore weti mbumbuwa oo biyomi temukootooye, oni simoo bare kenoro ingootoyi, Anutdo nangge, ene muri gome nenengo tewa. Ene no Polndo eteno. Ngu ingonduduga ngu, ngu hamoo oorengo kini. Oni

mande ngundiro etenggoku ngu, Anutdo nguro gumi biyomi oorengo yunowa.

Oni Simoo Bare Bidodo Weti Mbumbuwadodo

⁹ Ndadiro ingonduduga tewato? Anut doongeyimo, noore Yuda onindo oni sowe gidarega dagayeroro oorooteto, bine? Hamoo oorengo kini. No kuri ewonoku ngu, Yuda oni, ko, oni sowe gidarega nguya noorengo bidodo weti mbumbuwabo wiriyeroro, gosiyerootoni oorooteto. Nguro Anutdo noorengo bidodoboro mande yosanggawero ete.

¹⁰ Anutro mande ngandiro nakangoyingo.

Oni gura gome nenengo ma oorooto. Kini, oni bidodo biyomimo oorootenggo.

¹¹ Ndadiro nguro, oni gura Anutro ingondudunidodo nguya kini. Oni gurado Anut nguya kenowero ma erewetenggo.

¹² Kini, oni bidodo kuri Anut kootu inoro yokoro, ene kuri oni biyomi oorengo temukoyingo. Oni gurado mande muri metemingga ma tetenggo. Hamoo oorengo guranangge ma oorooto. (Sam 14:1-3)

¹³ Ye mande manggoyemonggo, ngu usembi mere ndindingo biyomi ooretoku ngundiro. Ene mebuyemonggo, mande godange oowooyingga oorengo etenggo, ero eyingo. (Sam 5:9)

Ene oni goweyi yomburiyerowero mande guradiro etenggoku ngu, sire dingeyi biyomi oni yokitoni, kumootenggoku ngundiro, ero eyingo. (Sam 140:3)

¹⁴ Ene suwooyi sano, oni kootuyisina yomooyinoro mande biyomi, sanggiri mande

kowoo ngu nangge manggoyemonggo etoyi tunooteroroote. Ngundo oni kowuri yunootenggo, ero eyingo. (Sam 10:7)

¹⁵ Ene sodedomangge oni songomboya sanggiri tero, yudoyi kumootenggo.

¹⁶ Suwooyi sano, ene oo oowooyingga yomburibariyoro, ngunonggo kowuri urungga oni yunootenggo.

¹⁷ Ene oni simoo baredoya nowoondoye gobooro yero, imakeyingomo oruweroyi muri, ngu ma ingootenggo, ero eyingo. (Ayisaya 59:7-8)

¹⁸ Ene nowoondoyemonggo Anutro boda ma sosoretenggo. Ero eyingo. (Sam 36:1)

¹⁹ Noore ingooteto. Oni simoo bare Mosesro mamana mande newendemo oorootenggoku ngu, ene komo mamana mande keyoyi. Nguro ngu, oni gurado ngandiro ma ewa. No oni nenengo oorengo, ero ma ewa. Kini, noore mera bidadomo oni simoo bare, noore Anut doongeyimo, weti mbumbuwadodo oorootetoku ngu, noore nguro gumi yowato.

²⁰ Ndadiro nguro, oni ene mamana mande ngu nangge keyoro ngu, ene Anut doongeyimo, mamana mande ngundo hooroowetoni, nenengo ma tunootewa. Hamoo oorengo kini. Mamana mande nguro koni ngu, noorengo weti mbumbuwani ngu yeni tunootete.

Oni Ene Yisas Krayis, Nguro Nowoondoyemo Hamoo Tewanggoku Ngu, Asa, Anutdo Oni Nenengo, Ero Ewa

²¹ Ataga, Anutdo oore keta gura oni simoo bareno yootunoro, etuyerowo. Nguro muri

ngandiro. Anutdo enengo doongeyimo, oore oni nenengo oorengo tunooteni, ero ingoro tewo. Ngungga ngu mamana mande kurimi ngu gome keyoyingo, nguro ooreyimo kini. Ngu ene songo oore gurano tunootewo. Kurimi, Anutro ingondudu eyingo oni, nguro nakaya, ko, mamana mandeno nguya ngandiro eyingo.

²² Nga Anutro muri nenengongga nga, ngu ngandiro. Oni ene Yisas Krayis, nguro nowoon-doyemo hamoo tewanggoku ngu, asa, Anutdo ngu oni nenengo, ero, oowooye gome metemi ewa. Hamoo oorengo, oni gura ene oore songo guradiro ma tewa.

²³ Kini, noore bidodo weti mbumbuwadodo tero, Anutro murini ma keyowooto. Ngundiro nguro, noore Anutro ende duridaridodoga nguno ma uwato.

²⁴ Ene Anutro sumangeni ngu, Yisas Krayis nguro koni, ngundo noore uriyeroro, ko yoyoyingo. Ngungga ngu Anutdo noore kingo duwoo yunoyingo. Nguro ngu, Anutdo nooreya oni nenengo, ero eyunoote.

²⁵ Kurimi, Anutdo Yisasno sunggi yero eyingo. Yisasdo kumootoni, ko, enengo sidudaroni, ngu wendoni omburo, ngundo oni enengo nowoon-doyemo hamoo tetenggoku, nguro weti mbumbuwa ngu sonowooro yoyowo. Yo, hamoo, kurimi, Anutdo ememangge ko tero, oni simoo baredoro weti mbumbuwa nguro gumi biyomi sodedo ma yunoyingo.

²⁶ Ngundiro nguro, ene ataga nga ngu, enengombo enengo muri nenengo ngu gome tunoo oorengo etuyeroote. Nguro ngu, noore in-

gooteto. Anut enengombo ngu nenengo oorengo. Ngundiro nguro, oni simoo bare bidodo Yisasro nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, Anutdo ngu oni simoo bare nguya oni nenengo gome, ero ewa.

²⁷ Ngundiro nguro, noorengo bingaminani ero okooweroyi, oore gura ma oorote. Ndawu oogado ngu oorega ngu doongoowo? Mosesro mamana mande nga keyoro, ngunonggo noore mete oni nenengo tunootewato? Ngu hamoo oorengo kini. Yisasno nowoondoyemo hamoo teweroyi oorega, ngu nangge noore mete oni nenengo oorengo tunootewato.

²⁸ Noore ngandiro eteto. Oni Yisasno newendemo hamoo teteku ngu, Anutdo oni nenengo ero ewa. Yo, hamoo, oni ene mamana mande nguro ooreni, murini keyooteku, nguno Anutdo ene oni nenengo, ero ma ewa.

²⁹ Anutga ngu, Yuda oniro Anut nangge, bine; ngundi, oni sowe gidaregaro Anut kini, bine? Hamoo oorengo kini. Anutga ngu oni bidodoboro Anut.

³⁰ Yo, Anut guranangge oorote. Nguro Yuda oni nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, Anutdo oni nenengo gome oorengo, ero ewa. Oni sowe gidarega nguya nguro nowoondoyemo hamoo tewanggoku, Anutdo oni nenengo oorengo, ero ewa.

³¹ Nowoondoyemo hamoo teyingo muringga nguno, mamana mande yomburiyowa, bine? Ngundiro nguya kini. Nowoondoyemo hamoo teyingo muringga, ngundo mamana mande yanggango teyinoro, yeni dikate.

4

Anutdo Ebarahamya, Oni Gome Nenengo Oorengo, Ero Eyingo

¹ Nguro noore ndadiro ewato? Ebaraham ngu noorengo osinani. Ngundo nowoondoyemo hamoo teyingo muringga, ngu etuyerowo.

² Ene Anutdo Ebarahamndo ko tewoku, nguro oni nenengo etoni ngu, asa, nguno ngu, Ebarahamndo enengo oowooyi bingami ero okooweroyi, ngu mete. Ene ngu nenengo oorengo kini. Ngu Anut doongeyimo, Ebaraham enengo oowooyi bingami ero okooweroyi, ngu ereremo kini.

³ Anutro mandeno ngandiro ete.

Ebarahamndo, Anutro mande ngu ingootoni, hamoo tetoni, nguro Anutdo ngu kenoro eyingo. Ge oni gome nenengo oorengo, ero eyingo. (Yenisis /Stat 15:6)

⁴ Noore nguno ingooteto. Oni ene ko tero, uriyi yootekungga ngu, sobosobo oni, ngundo sumange tero yunoote, ero ma ewato. Kini, ngu koro uriyi gumi yootenggo.

⁵ Oni gura Anutro mamana mandero koyi ma tero, ene Anutro newendemo hamoo tewaku ngu, Anutdo ngu muringgano nguno weti mbum-buwadodo oningga nguya oni nenengo, ero ewa. Anutdo ngu nowoondoyemo hamoongga, ngu nangge ingootoni, ngu muri gome nenengo oorengo tewa. Ngungga ngu, koro uriyi kini. Ngu Anutro sumangeni kingo yunoote.

⁶ Dewitdo nguya mande ngandiro eyingo. Anutdo oni nenengo eteku ngu, nguro oni ene mete oni

oni tewa. Anut enengombo oni nenengo etoni, onindo ngundiro ma tetenggo.

⁷ Dewitdo ngu ngandiro nakangoro nguya eyingo. Anutdo oni weti mbumbuwa muriye biyomiye ngu kuri andangero wiriyoro yokoyinowoku, nguro ene mete oni oni tewanggo.

⁸ Ndadiro nguro, Anut Oo Bidodo Simburi Urungga, ngundo oniro weti mbumbuwa ngu ingoro, nowoondoyi teyunoro, enengo weti mbumbuwaye ngu kabeteyunootoni ngu, nguro ene mete oni oni tewanggo. Ero eyingo. (Sam 32:1-2)

⁹ Ngu oni oni teweroyiga ngu Anutdo yunowoku ngu, Yuda oniro nangge kini. Ngu oni sowe gidaregaromu nguya. Nguro damoni ngandiro. Ebaraham Anutno newende hamoo tetoni ngu, Anutdo ngu kenoro, oni nenengo oorengo, ero eyingo.

¹⁰ Arisa, Ebaraham ndadiro oodoni, nguro Anutdo ene kenoro, ingoro, ene oni gome nenengo oorengo, ero eyingo. Ene bine, kuri goweyi yomosiyoro sunggidodo teyingomo? Kini, ene goweyi ma yomosiyoro, sunggidodo teyingomo, nguno ene Anutro newendemo hamoo tetoni, nguro Anutdo ngu kenoro, nguro oni gome nenengo oorengo, ero eyingo.

¹¹ Ebaraham ene goweyimo sunggiga ngu ene goweyimo ma yoyingo ngu naruno, ene Anutro newendemo hamoo teyingo. Ngu naruno, Anutdo oni gome nenengo oorengo, ero eyingo. Ngu sunggiga Ebaraham goweyimo teyinowoku ngu, Anutdo oni nenengo, ewokungga, ngu yootunowo. Ngundiro nguro, oni sowe gidarega

nowoondoyemo hamoo tetenggoku nguya, ngu sunggiga goweyemo kini, nguro osiye koreteyingo. Yo, ene nowoondoyemo hamoo tetenggoku, nguya nangge Anutdo oni gome nenengo, ero ete.

¹² Yuda oni nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu Ebaraham newendemo hamoo teyingo ngundiro tewanggoku ngu, ene goweyemo ngu sunggiga ngudodo tetenggoku ngu, nguro nguya osiye koreteyingo ngu Ebaraham. Ndadiro nguro, Ebaraham kuri goweyi ma yomosiyoyingo naruno, ene Anutro newendemo hamoo teyingo.

Anutro Sunggi Mande Ero Gosiyoyingo, Ngu Oni Anutro Nowoondoyemo Hamoo Teyingo Nguromu

¹³ Ngu sunggi mandega ero gosiyoyingonga ngu, Anutdo Ebaraham enengo sowenidodo yunoyingo. Ngu mera bidodomo yoweroyim-boro eyingonga ngu, mamana mandenonggo kini. Ebaraham ngu Anutro mande ngu ingoro, ene gome dowooro, ngu keyoro, Anutro newendemo hamoo tetoni, nguro Anutdo Ebarahama, oni gome nenengo oorengo, ero, nguro nangge, sunggi mande ngu, ero gosiyoyingo.

¹⁴ Ngu ngandiro. Oni ene mete mamana mande nangge keyoro ngu, newendemo hamoo teyingo, ngu kingo oo ngundiro. Ene ngundiro nguya kini.

¹⁵ Anutdo kowuri urungga oni mamana mande ma keyootenggoku, ngu yunowa. Mamana mande kini ngu, asa, oni weti mbumbuwaye nguya kini.

¹⁶ Ngundiro nguro, Anutdo Ebaraham, ko, enengo osisembeni ngudodoboro sumange teyunoro, ngu mande sunggiga, ngu ero gosiyoyingo. Ngundiro nguro, oni ene oo Anutdo ero, sunggi mande ero yunowoku ngu yowero ngu, ene komo nowoondoye Anutno yero, nguro nowoondoyemo hamoo tetoni ngu, ene ngu yowango. Ngu oo ngu oni mamana mande gome dowootenggoku, nguromu kini. Oni bidodo Ebaraham newende ngundiro nowoondoyemo hamoo teyingo, Yuda oni, ko, oni sowe gidarega nguya, ngundiro nangge yowango. Ebaraham ngu noorengo bidodoboro nowoondonanimu hamoo teyingo, nguro sambanani koreteyingo.

¹⁷ Anutro mandeno, ngandiro nakangoro eyingo.

Oni simoo bare oowooyingga mera bidodomo nguro awaye, nondo ge goyetenno, ero eyingo. (Yenisis/Stat 17:5)

Anutdo mande ero gosiyoyingo. Oni mera bidodomo, Anutno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu Ebarahamndo newende hamoo teyingo ngundiro tetoyi ngu, asa, Anutdo oni nenengo, ero ewa. Anutdo mande ngundiro ero gosiyoro, ene mete oni kumooyingomu yokutuyerooni, keta oodoyi, ene mete oo ma tunooteyingo ngu negoyerooni, ngu oo kuri tunooteyingo ngundiro.

¹⁸ Ene Ebaraham, Sera erambarisa ngu, ene kuri dogoni oorengo yeyingo. Enengo simoo bisiyoweroyi naruwo, ngu kuri dagaworiyo. Ngu naruno, Ebaraham simoongo kini, ene Anutdo sunggi mande oo ewoku ngu, ene newendemo

hamoo teyingo. Anutdo yeni tunootewa, ero ingoyingo. Ene hamoo ingoyingo ngu, Anutdo simoongo osisembeni oowooyingga inowa, ero ingoyingo. Anutro mandeno, Anutdo ngundiro eyingo.

Gengo osi sambage oowooyingga oorengo tunootewanggo, ero eyingo. (Yenisis/Stat 15:5)

¹⁹ Ebarahamro dagomani ngu namoko onibi kande eraya (100). Bareyi Sera nguya enengo eraya eraya kuri dogoni oorengo, goweyari oni kumooyingo ngundiro teyingo. Sera ninggoo oode, dogoni yero, nguro ene simoo ma bisiyoyingo. Ene Ebaraham nguro ingoro, newendemo hamoo Anutro ingowokungga, ngu ma yokoro, kiyayi yeyingo.

²⁰ Anutdo oo kootuyisina tunooteweroyimborowoku, nguro newendemo hamoongga ngu ma yokoyingo. Kini, ene newendemo hamoo ngu yanggango ootooro, ngunonggo Anut bingami okooro eroruwo.

²¹ Yo, hamoo, Ebarahamndo, Anutro mandeni hamoo ingoro, gome dowooyingo. Ngundiro nguro, Anut ene kuri eyingoku ngundiro, ene mete teweroyi ingoote.

²² Nguro ngu, Anutdo, Ebarahamro newendemo hamoongga ngu kenoro, nguro ene ge oni gome nenengo oorengo, ero eyingo. (Yenisis /Stat 15:6)

²³⁻²⁴ Anutdo enengo mandeno ngandiro eyingo. Ye oni gome nenengo no doongenemo oorootenggo, ero eyingo. (Yenisis /Stat 15:6)
Nga mandega nga Ebarahamro nangge ma eyingo. Kini, ngu noore oni simoo bare bidodo

Yisas Oo Bidodo Simburi Simbunani, Anutdo merenonggo yokutuwooyingongga, nguro noore nowoondonanimomo hamoo tewatoku ngu, asa, Anutdo nooreya nguya oni gome nenengo oorengo, ero ewa.

²⁵ Anutdo Yisas soweyootoni, merako ngano omburo, oni simoo baredoro weti mbumbuwa wongooni utoni, ene ngu kowuriye nguro kumooyingo. Ene Anutdo merenonggo ko yokutuwootoni ootoogeyingo. Nguro ngu, Anutdo ngu Yisas oowooyimonggo nooreya oni simoo bare nenengo, ero ete.

5

Anutdo Nooreya Simoo Bare Nenengo, Ero Ete

¹ Arisa, noore Yisasro nowoondonanimomo hamoo tewootoku ngu, nguro Anutdo nooreya oni simoo bare gome nenengo oorengo, ero ete. Ngundiro nguro, noorengo Oo Bidodo Simburi, Yisas Krayis, ngundo yoyeni, Anutya nowoondonani guranangge sumange tunootewo.

² Krayisdo nangge noorengo oore yoonenengootoni, ngundiro nguro, noore ataga nga sumangenga ngano, sugi sugi oorooteto. Nguro ngu, noore Yisasro nowoondonanimomo hamoo tetoni, noore oni oni tero, ene sobowooro oodooye, Anutdo yoyootoni, noore enengo endemo gome bibitero, sugi sugi sumangeyi oruwato.

³ Mande gura ngandiro kini. Kowuri nooreno tunootetoni, nguro nguya oni oni tewato. Ndadiro nguro, noore kowuri sorondodo koorowootetoku naruno yoyeni, yanggango yeteto.

⁴ Oo towootowoo naruno, noore ngundiro yanggango oodooye ngu, arisa, Anutdo ngu muringga ngu kenoro, nguro oni oni teyunowa. Ngundiro teyunootoni ngu, asa, noore Yisas soboworo oodooye, ene omburo, yoyootoni, kootuyisina, noore eneya metemi oruwato.

⁵ Noorendo Yisas sobowootetoku ngu, kingo ma yokowato. Ndadiro nguro, Anutdo Yuka Kundingiyi noore nowoondonanimo yeni ombuyingo. Ngundo Anutro sumangeni urungga oorengo noorengo wendootoni, ombuyingongga ngu etuyerowo.

⁶ Kurimi, noore weti mbumbuwadodo oruwootoku naruno, kowurinani andangeweroyi yangganganani kini. Anutdo kowurinani ngundiro kenoro, ene Krayis Yisas soweyootoni, omburo, noorengo kumoro, ngunonggo ene noore ko uriyeroro yoyoyingo.

⁷ Oni gurado ene oni gome nenengo ngu hooroowero kumooweroyi, ngu kowuri oorengo, sodedo ma teweroyi. Ene naru guranangge nangge, oni gome nenengo oorengo ngu kingo kumoowa, ero rogo tetoyi ngu, naru gidaregano, ngundiro oni ngu hoorooweyeroro, oni guranangge nanggebo, ene musiyoyoro kumootenggo.

⁸ Anutdo newende urungga oorengo yunoro, ene Krayis Yisas ngu yeni tunootewo. Noore weti mbumbuwadodo oodooye, Yisas Krayis omburo, ngundo noorengo kumoro, Anutro sumange ngu etuyeroyingo.

⁹ Enengo sidudarowo wendootoni, omburo, ngundo noore sonoyerooni, noore gome

metemi tunootewooto. Ngundiro tetoni, Anutdo nooreya oni simoo bare gome nenengo, ero ete. Noore nguro gome ingootetoku ngu, Krayisdo noorengo weti mbumbuwanani nguro kumooyingo. Ngundiro nguro, Anutdo noore nguro kowuri ma yunowa.

¹⁰ Kurimi, noore weti mbumbuwadodo, nguro noore Anut tanggeyimo ma oriyingo. Ndadiro nguro, Anut ene kundingiyi oorengo. Nguro ngu, Anut enengo nangoni yeni, merako omburo, hoorooweyeroro, noorengo weti mbumbuwa andangero kumooyingo. Ngundiro nguro, ngu naruno, noore Anutya gobooro siyeyingo. Yo, hamoo, Anut enengo nangoni merenonggo ko yokutuwootoni ootoogeyingongga, nguro noore gome ingooteto. Nguro Anutdo noorengo weti mbumbuwa teyingoku, noore sugi sugi keta oruweroyi ngu yowato.

¹¹ Ngu nangge kini. Noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani Yisas Krayis nguro konimo, nguno noore yoyootoni, ataga, noore Anutya nowoondonani gobooro yero, oni oni teteto.

Adamndo Kumoo Ngu Yeni Tunootetoni, Ene Yisasdo Keta Ngu Yeni Tunooteyingo

¹² Ngundiro nguro, noore ingooteto. Adam ngundo nangge kuri weti mbumbuwa tetoni, ngu muringgano nguno, merako ngano weti mbumbuwa muringga ngu tunooteyingo. Yo, noore oni simoo bare bidodo weti mbumbuwa, ngundo ngu kumoo yeni tunooteyingo. Ngundiro nguro, noore nguya kumoo muringga, ngundo gowenanimo sugi sugi oorooto.

13 Mosesro mamana mande ma tunooteyin-gomo, weti mbumbuwa merako ngano kuri oruwo. Mamana mande kini ngu, arisa, oni weti mbumbuwa songo songo ma wirikoro ingowanggo.

14 Ene kumoongga ngu, Adamnonggo damoni yero, omburo, Mosesro naruno nguya, ngundiro kumooyingo. Kumoo ngundo oni simoo bare bidodo oorengo yureyingo. Oni gidarega Adamndo mamana mande ma keyowoku, ngundiro ma teyingo, ene nguya kumooyingo. Adamndo koretero kumootoni, ngunonggo damoni yero, omburo, ataga nguya kumooteto. Adamndo kumoo nguro oore etuyeroyingo. Ene Krayisdo ngu keta oruweroyiga ngu etuyeroote.

15 Ene Adamro weti mbumbuwa ngu, Anutro sumangeni ngundiro kini. Hamoo oorengo kini. Oni gurananggeboroweti mbumbuwanimboroweti oowooyingga kumootenggo. Ene Anutro sumangeni urungga oorengo noorengo wendootoni, ombuyingo ngu, nooreno oorooto. Anutro sumange ngu kingo yunowo. Ngu sumangeningga yunowoku, nguno kumoo ngu dagaro, Anutdo oni simoo bare oowooyingga oorengo suwooyi sano, sugi sugi keta oruweroyi ngu yunowo.

16 Ngu oni Adamga nguro weti mbumbuwanioorooto. Ene Anutro sumangeni kingo noore yunooteku ngu, ene songo guradiro oorengo oorooto. Oni weti mbumbuwa teyingongga, nguro gumi oni simoo bare bidodo yunoyingo. Ene Anutro nowoondoyini sumangeyiga ngu, oni simoo bare bidodoboro mbumbuwaye andangeyunoro

kabeteyunoote. Ngundiro nguro, ene mete Anut doongeyimo, oni nenengo tunootewanggo.

¹⁷ Oni guranangge Adam nguro weti mbumbuwa nguro oni bidodo kumootenggo. Ene oni simoo bare onendo Yisasro nowoondoyemo hamoo tero, ko, nguro Anutro sumangeni yoyingo, nguno ngu, Anutdo oni nenengo, ero ete. Yo, hamoo, Yisasdo ko teyingongga nguno, ngundiro oni simoo bare ngu, ene keta oruweroyi nguro sobosobo tabango tunootewanggo.

¹⁸ Ngundiro nguro, noore nguro ingondudu gome tewato. Adam ngundo nangge mamana mande karongoyingoku ngu, ngu weti mbumbuwanagano nguno, noore oni simoo bare bidodo Anutdo gumi yunootoni oonootewato. Ene oni gura Yisas Krayis, noorengo mbumbuwaro kumooyingongga, nguro Anutdo nguno ingoro, ene noore oni simoo bare oone nowoondonanimo hamoo tetetoku, nguro oni nenengo gome, ero ete. Nguno noore keta oruwato.

¹⁹ Oni gura oowooyi Adam, ngundo kuri Anutro manggowo toongooyingo muri ngu tetoni, nguno oni simoo bare oowooyingga oorengo yoyeni, weti mbumbuwadodo tunooteyingo. Ngundiro nangge, Yisas Krayis, ngundo Anut mande eyingoku ngu keyoyingo. Nguro ngu, noore Anut doongeyimo, oni nenengo gome oruweroyi muri, ngu oni simoo bare oowooyingga bungomo tunootewo.

²⁰ Ngu Mosesro mamana mandega ngu Anutnonggo oniro weti mbumbuwa yootunoro, etuyerowero ombuyingo. Ene oniro weti mbumbuwa urungga tunootetoni, asa, Anutro

sumangeni nga, weti mbumbuwa dagaro, urungga oorengo tunooteroroote.

²¹ Weti mbumbuwa, ngundo kumoo muringga ngu yeni, oni bidodo kumooweroyiga, nguro sobosobo tunootete. Ngundiro nguro, ataga Anutro sumangeni, ngundo noore soboyerooni, noore oni nenengo tunootero, nguno sugi sugi keta oruwato. Ngundo ngu suwooyi sano, sugi sugi keta oruweroyiga, ngu noorengo Yisas Krayis Oo Bidodo Simburi Simbunani nguro konimo ngunonggo yeni tunooteyingo.

6

Noore Krayis Yisasdodo Kuri Kumooyingo

¹ Arisa noore mande ndadiro ewato? Noore bine mete weti mbumbuwa ko tetooye Anutdo noorengo sumange urungga teyunowa, noore mete ngundiro ewato bine? Hamoo oorengo kini!

² Noorengo ingondudunani ngu, ene weti mbumbuwa keyoro, endeyoro, ene kuri kumooyingo. Ngundiro nguro, noore komo weti mbumbuwaro murini, ngu yokowato.

³ Ye nga mandega nga ingoyi! Noore kuri Yisas Krayisya yowuruwooro, sono kundingiyi gimuwoto. Ngu muringgano, noore bidodo oni gidarega etuyerootetoku ngu, enengo kumooyingomo, nguno noore Yisas Krayis nguya yowuruwooro, gobooro oorooteto.

⁴ Nguro sono kundingiyi muringga, ngundo etuyerooteku, ngu ngandiro. Noorengo ingondudu biyomi, wetinani, ngu Yisas Krayis nguya gobooro kumootooye mereyeroyingo. Ngundiro nangge, noore ataga keta oruweroyi

gomengga ngu, Yisasdo ngundiro yunororoote. Nguro ngu, noore muri keta, sugi sugi oruweroyi, ngudodo endeyowato.

Noore Krayis Yisasya Suwooyi Sano Keta Oruwato

⁵ Nguro ngu, ataga noore kuri Yisas Krayisno woorogongoro, noorengo weti mbumbuwa, ingondudu biyominani, ngu kuri Krayis kumooyingomo nguno, eneya yowuruwooro kumooyingo. Ataga ngu, Yisas Krayisdo nowoondonanimu muri keta amana gura yunooteku ngu, Yisas Krayis enengombo keta amananggano ootoogeyingo ngundiro.

⁶ Noore ingooteto. Yisas Krayis, ngudodo nowoondonani kurimingga nguya de omukondino sanggawero udoyi, Krayis Yisasdodo kumooyingo. Nguro damoni ngandiro. Ene mete weti mbumbuwaro yanggangoni gowenanimu, ngundo ko teroruwoku, ngu andangero yokoyingo. Ngundiro nguro, ataga noore weti mbumbuwaro kirikiri oni tero, ma oruwato.

⁷ Ndadiro nguro, oni noorengo ingondudu biyominani kuri kumooyingo ngu, ene weti mbumbuwaro yanggangoni nooreno ma oruwa.

⁸ Yo, noorengo ingondudu biyomi, weti mbumbuwanani, Yisas Krayisya kuri kumooyingo. Ngundiro nguro, noorengo nowoondonanimu hamoo oorengo ngu eneya suwooyi sano keta oruweroyi, nguno oruwato.

⁹ Noore ingooteto. Yisas Krayis merenonggo ko yokutuwootoni ootoogeyingo. Ngundiro nguro, ene ko ma kumoowa. Yo, hamoo, kumoo nguro

yanggangoni kiniteyingo. Kumoo ngundo ene ko yeni, ma kiyayi yewa.

¹⁰ Yisasdo naru guranangge noorengo weti mbumbuwaro kumooyingo. Ngu kumoonggano nguno, ene weti mbumbuwaro yanggangoni yokoyingo. Ene ataga keta ooroote. Arisa, Yisas ene Anutya keta suwooyi sano oruweroyi, nguno ootooro, eweyi bingami okoororoote.

¹¹ Ngundiro nangge, yengo ingondudu biy-omiye nguno dowoomomoro oruweroyi, ngu kuri kumooyingo. Ene kumoo nguro, ko, weti mbumbuwa nguro yanggangoni ko ma ooroote. Kini, ye Yisas Krayisya, yowuruwooro, ootoogero, keta Anutya ootooro, ngunonggo enengo bingami suwooyi sano okooyariyi.

¹² Arisa, yengo goweyemo weti mbumbuwa, ngundo yengo sobosobo tero soboyerooni, ma oruwero. Kini, goweyeboro weti mbumbuwa biyomingga ma keyowero.

¹³ Yengo kekandeye, ko, goweye nguro gumi gide gide ngu bidodo gome sobowooyi. Ye komo yengo goweye yanggangoye, ingonduduye ngu bidodo Anut inoyi. Ndadiro nguro, Yisas merenonggo ootoogero, keta oorooteku, ngundiro nangge, ye nguya goweye nowoondoye bidodo Anutno inoya, nguno muri gome nenengo ngu teyariyi.

¹⁴ Ngundiro nguro, weti mbumbuwadodo, ye ma soboyerooni oruwero. Ndadiro nguro, ye Mosesro mamana mande ngu newendemo ma oruwero. Kini, Mosesro mamana mande, ngundo weti mbumbuwa ma andangewa. Ene Anutro sumangeni ayibi, ngundo nangge yengo weti

mbumbuwaye, ngu mete andangeyunowa.

Noore Mande Muri Nenengo Nguro Ko Oni Tewato

¹⁵ Ngu ndadiro tewato? Noore Mosesro mamana mande ngu kuri yokoro, noore Anutro sumange ngu newendemo oorooteto. Ngundiro nguro, noore mete weti mbumbuwa tewato, bine? Hamoo oorengo kini.

¹⁶ Ye komo ingoyi! Ye yengo goweye oni gura inoro ngu, asa, ye ngu oningga nguro ko oni tero, nguro mandeni nangge keyororuwa. Ngu ngandiro. Ye weti mbumbuwaro ko oni tero, nguro muri keyoro oode ngu, asa, ye Setanro ende biyomimo oororo oruwanggo. Ene ye Anutro koni teya, ngu keyoya, enengo mandeni ingoya, Anutro kirikiri oni teya, enengo doongeyimo, gome nenengo oruwanggo.

¹⁷ Hamoo, kurimi ye weti mbumbuwaro ko oni tero, nguro murini keyoro oruwonggo. Nga naruno ngu Anutdo ye yoyoro, enengo mandeni etuyerowoku ngu, ye nowoondoye bidodo Anut inoyi. Ngundiro tero ngu, ye Anutro bingami okooro esosootewanggo.

¹⁸ Anutdo kuri, yengo weti mbumbuwanonggo andangeyeroro yoyoyingo. Ngundiya teya, ye yowoorengoya, ataga ye muri gome nenengo nguro ko oni teya oriyi.

¹⁹ Ye ingonduduye ngu yanggango kini. Nguro no yeno oniro ingondudu ngu keyoro, ngandiro eteno. Kuri yengo goweye bidodo sugabo muri nguno ko mamana mande tootoongoro, muri biyomi nguno, mamana mande urungga toongooro

oruwonggo. Ene ataga ngu, ye komo yengo goweye bidodo tetoyi, oo ngu nangge tero ngu, Anut doongeyimo, muri gome nenengo ngu nangge tero, yeyi kundingiyi tunooteni.

²⁰ Kurimi yengo ingonduduye weti mbumbuwaro kirikirini tero oruwonggo. Ngu naruno, ye muri gome nenengo, nguro murimo ma oriyingo.

²¹ Asa, muri biyomi tewonggoku, nguro engge ndadiro tunootewo, nguro engge ngu ataga oyimo yoro ingootenggo? Ngu ooga nguro gumi ngu kumoo muringgano, nguno ye Anutno oriroko oruwanggo.

²² Ene Anutdo weti mbumbuwabo gosiyeroyingo, ngunonggo andangeyeroro, ko yoyoyingo. Ngundiro tero, yoyoro, enengo kirikiri oni yoyewo. Ataga nguro engge ngu, ye eneya kundingiyi ootooro oode, kootuyisina, ye suwooyi sano sugi sugi keta oruwanggo.

²³ Weti mbumbuwa nguro gumi ngu kumoo ngu muringgano nguno, ye Anut orirokoyi oruwanggo. Nga mandega nga, ngu weti mbumbuwa nguro urini ngundiro. Ene Anutdo Krayis Yisasro koni, ngunonggo ngu, ene suwooyi sano keta oruweroyi muringga, ngu kingo duwoo yunoyingo.

7

Krayis Yisasdo, Mamana Mande Nguro Kowurininggo Andangeyerowo

¹ Ye Kristen konebane, no nga mandega yeno etenoku nga ngu, ye mamana mande gome ingootenggoku, nguro eteno. Oni keta oorooteku

naruno, nguno nangge, ene mamana mandedo soboyeroote.

² Bare kameyi keta oorooteku naruno ngu, mamana mande, ngundo erambarisa murimo gosiyorootoni oorooteri. Ene bare kameyi kumooteku narungga nguno ngu, mamana mandega gosiyeroro oorootekungga, ngu toongoowa.

³ Nguro ngu, ene kameyi keta oodoni, barega ngu ene toongero, simoo gura yowaku ngu, asa, ngu barega ngundo erambarisa muri ngu yomburiyoote. Ngu barega ngu buribari bare, ero ewanggo. Ndadiro nguro, kameyi ma kumooyingo. Ene kameyi kumootoni ngu, mamana mande ene erambarisa muringga, ngu toongoowa. Ngundiro nguro, ene simoo gura yoro, kameyi tewaku ngu, asa, ngu weti mbumbuwa kini. Ndadiro nguro, kameyi kuri kumooyingo.

⁴ Nguro ngu ngandiro. Kristen konebane, ye ngu kuri Yisas Krayis ngu goweyi moondeyimboya yowuruwooro kumooyingo. Mosesro mamana mande ingondudu biyomi nguya kuri kinitewo. Ngundo ye ko ma yodowoowa. Ngu oningga Yisas, kuri merenonggo ootoogeyingongga, ngundo ye yoyowo. Nguno ngu, noore Anutro muri gome metemi ngu yoro tetooye, engge gome ngu tunootewa.

⁵ Noore kuri narunggano nguno ngu, weti mbumbuwaro ingonduduni newendemo ootooro, ngundo noore yoyeni, mamana mande toongooro, ngu ma keyoyingo. Nguro ngu, noore ngu muri biyominggano nguno ootooro ngu, asa, noore Setanro ende biyomimo nguno oorowutooye, Anutdo yoyokootoni

oonootewooto.

⁶ Ene nga naruno, noore mamana mandedo ko ma gosiyerowa. Kini, noore kumootooye ngu, mamana mandega gosiyerooteku, ngu yokowooto. Noore ataga ngu mamana mandega nakangoyingo, ngu ma keyowato. Kini, noore Anutro muri keta, Yuka Kundingiyimbo nowoondonanimu yeni tunooteteku, ngu tewato.

Mosesro Mamana Mande Ngu Oo Gome Metemi Kundingiyi

⁷ Ngundiro nguro, noore ndadiro ewato? Mosesro Mamana mande, ngundo noore yoyeni, weti mbumbuwa teteto, noore ngundiro ewato, bine? Hamoo oorengo kini. Mosesro mamana mande, ngundo no weti mbumbuwa ngu ma etunerootoni ngu, no weti mbumbuwa ma kenoro ingowano. Mosesro mamana mandedo ete. Ge oniro oo ma kenomayingowero, ero eyingo. Ene mamana mandedo ma etoni ngu, no oniro oo kenomayingoweroyi muringga, ngu ma ingowano.

⁸ Ene nga ingondudu biyomingga ngando nowoondonemo weti mbumbuwa teweroyimboru noyeni, hahangero oodoni, ngunonggo mamana mande, ngundo roogo tenunootoni, oo gidarega teweroyi ngu nowoondonemonggo ngu oo biyomi ngu tewero hahangeteno. Ene noore mamana mande kini ngu, asa, noorengo weti mbumbuwanani nowoondonanimu oorooteku, ngu ma ingowato.

⁹ Kurimi no bodagano, mamana mande ma ingoyingo, ngu naruno keta oruwono. Ene kootuy-

isina, Anutro mamana mande nono ombutoni, ngu naruno, weti mbumbuwa nguya ootoogero, urungga tunootetoni, nguro ngu, no Setanro ende biyomimo oorowuwero damoni yewonowo.

¹⁰ Ngundo ngu mamana mandedo Anutno oorowuweroyi oore ngu etunerowaku, nguro ingondudu tetoowe, ene ngundiro kini. No oonooteweroyi oore ngu nangge keyoweroyi, ngu nangge etuneroroote.

¹¹ Ndadiro nguro, mamana mandedo ngu, weti mbumbuwaro oore erewero kenootoni, nguno keta oruwa, ero gananerooni, nguro ngu, muringga ngu, no mamana mandedo Anutno ingootenoku, nureni kumoowa.

¹² Ngundiro nguro, noore ingooteto. Anutro mamana mande ngu enengombo kundingiyi oorooto. Mamana mande nguro mandeni bidodo nguya kundingiyi, mande gome nenengo oorengo.

¹³ Arisa, mamana mande ngundo tetoni, no oonooteweroyi oore nguno oorowuteno, bine? Kini, weti mbumbuwa nowoondonemo oorooteku, ngundo nangge noyeni, oonooteweroyi oore ngu keyoro endeyooteno. Yo, mamana mande, ngundo nenengo weti mbumbuwa ngu biyomi oorengo, ngu tunoo etuneroote.

Nowoondonemo Weti Mbumbuwa Ooroote

¹⁴ Noore ingooteto. Mosesro mamana mande ngu Yuka Kundingiyimonggo Anutro ingonduduni ngu noore etuyeroote. Ene nowoondone kurimi, ngundo gosinerooni, no Anutro ingonduduni ngu ma keyooteno.

Kini, weti mbumbuwa ngundo nodowoootoni, no nguno dowoomomooro oorooteno.

¹⁵ No oo tetenoku nguro muri nguya ma ingooteno. No oo tewero ero gome ingootenoku, ene ngu ma teteno. Ene muri gura tewero gome ma ingootenokungga ngu, no yowoorengoro, ngu nangge terorooteno.

¹⁶ Suwooyi sano oo ma tewano, ero, ene ko terorootenoku, Anutro mamana mandedo etunerootoni, nguno nenengo biyomi ingootenoku ngu, Anutro mamana mande ngu oo gome oorengo.

¹⁷ Ene ataga noore ingooteto. No nenen-gombo ngu oo muri biyomingga ngu ma teteno. Kini, weti mbumbuwa no nowoondonemo oorootekungga, ngundo no noyeni, ngu oo biyomingga ngu teteno.

¹⁸ No ingooteno. No nowoondonemo ngu oo metemi gura ma oorooto. Nguro ngu, no muri metemi ngu tewero ingootenoku, ngu no ereremo kini.

¹⁹ Yo, no muri metemi tewero ingootenoku, ngu muringga ngu ma teteno. Ene muri biyomi ngu no ma tewano, ero ingootenoku, ene no ngu muri biyomingga ngu teteno.

²⁰ Arisa, no oo muri yokowero ingootenoku ngu, ko teteno. Ngundiro, ngu, no nenengombo ngu oo ngu ma teteno. Kini, weti mbumbuwa oo biyomi nowoondonemo oorooteku, ngundo noyeni, oo ngu teteno.

²¹ No ngundiro oorootenoku, ngu kenowono. Suwooyi sano no oo muri gome metemimu tewero ingootenoku ngu, ene muri biyomi,

ngundo nangge noro nowoondonemo sugi ngundiro ooroote.

²² Hamoo, nenengo ingondudune ngu, Anutro mamana mande nguro gome oorengo ingooteno.

²³ Ene mamana mande gura nguya gowenemo ingooteno. Ngu mamana mandega, ngundo ngu Anutro mamana mande, ngundo noro ingondudunemo ebe udori ingooteno. Ngu ingondudu biyomingga gowene gumi gidaregano oorooteku, ngundo noyoro, gosineroro, weti mbumbuwaro ya biyomimo noyetonu oorooteno.

²⁴⁻²⁵ Ehe! Oni yooge! No komo oni biyomi oorengo! Noro ingondudune ngu Anut inoro, nguro mamana mande newendemo yetoowe oruwa. Ene ingondudune kurimimo, ngundo noro weti mbumbuwa ngu newendemo nguro mamana mandeni, ngundo gosinerootoni, ene nguya ooroote. Onendo mete nga gowene weti mbumbuwa tewero ingootenokungga nguro muri andangemukoro yomosinerowa? Yisas Krayis Oo Bidodo Simburi Simbunani ngu oowooyimo, Anutdo mete ngu andangemukoro yokowa. Ene nguro ngu, no Anutno yemboongero, esoso urungga tewano.

8

Yisas Krayisdo Weti Mbumbuwanonggo Andangeyeroro, Enengo Yuka Kundingiyi Ngu Yunowo

¹ Arisa, ngundiro nguro, noore oni simoo bare Krayis Yisasro nowoondonanimoo hamoo tero, eneno woorogongoro oodooye ngu, asa, Anutdo nooreya oni nenengo, ero ete. Nguro ngu, ataga

Anutdo noorengo weti mbumbuwanani andangeyunoro, kabetero yokoyunowa. Nguno ngu, ene noore bungomo mande gura ko yosang-gawero, ma ewa.

² Ndadiro nguro, no ngu Yisas Krayisno nowoondonemo hamoo tetenoku nguno ngu, no Yuka Kundingiyi nguro mamana mande keyowono. Ngundiro keyootowe, nguno ngu, Yuka Kundingiyi, ngundo nowoondone yeni, keta tunootewa. Ngundo weti mbumbuwa ko kumoo nguro mamana mandeno andangeneroro noyowoku, nguro Setanro yanggangoni nguno no ko ma oruwano.

³ Ngu ngandiro. Noore ingondudu kurimingga ngu Mosesro mamana mande keyoweroyi yanggangoni kini. Enengo mamana mande, ngundo noore ma yomosiyerowa. Ngundiro nguro, ngu mamana mandega, ngundo mbumbuwa ma andangeyingo, nguro Anutdo nangge enengombo ngu tewo. Yo, hamoo, Anut enengombo enengo nangoni guranangge ngu Yisas Krayis sowe-yootoni, oni kirarongo oorengo tunooteyingo. Enendo nangge omburo, noorengo weti mbumbuwa ngu andangeyingo. Noore oniro biyominani ngu, Anutdo Yisas guranangge nguro koni ngunonggo andangeyunoyingo.

⁴ Ngundiro tetoni nguro, mamana mande ngundo muri nenengo ngu, noorengo endeyoyingomo tunootewa. Ndadiro nguro, ataga noore ingondudu kurimimo ma endeyooteto. Kini, noore Yuka Kundingiyimboro ingonduduno endeyooteto.

⁵ Oni ene ingonduduni kurimi nguro murimo

endeyootenggoku, ngu enengo ingonduduye ngu, ene goweyeboro oo nguno ingoro, nguno nangge nowoondoye yetenggo. Ene oni Yuka Kundingiyi nguro oo murimo endeyootenggoku ngu, ene Yuka Kundingiyimboroo oo nguro ingoro, nguno nangge nowoondoye yetenggo.

⁶ Ene oni ingondudu kurimi, nguno nangge ingoro, endeyowaku ngu, ngu oningga ngu, ene Setanro oore keyoro, oororo, nguro ende biyomimo ootooro, Anut tanggeyimo ma oruwa. Oni ene Yuka Kundingiyi nguro ingoro, newende nguno yero, endeyooteku ngu, ene suwooyi sano keta oruweroyi ngu yoro, ene newende imakeyingo muringga, nguno oruwa.

⁷ Oniro ingondudu nangge keyoro endeyootenggoku, ngundo Anutya boguwooro, sanggiri tete. Ndadiro nguro, ene Anutro mamana mande, ngu ma keyoote. Hamoo, ene ngu tewero ma ingondudu tewa.

⁸ Oni ene ingondudu kurimimo endeyootenggoku ngu, ngundiro oni ngu, ene Anutdo oo muri ingooteku ngu, hamoo oorengo ma tewanggo.

⁹ Ene Anutro Yuka Kundingiyi ye nowoondoyemo ootooro, ngundo ye soboyerooni ngu, asa, ngungga ngundo Setanro yanggangoni toongoyingo. Ye ene doongeyimo ma oorootenggo. Ataga, ye Anutro Yuka ngundo soboyeroote. Ene oni gura Krayis Yisas nguro Yukani eneno ma oorooteku ngu, asa, ene Krayis Yisasro oni kini.

¹⁰ Weti mbumbuwa ngundo yengo goweye udoni, kootuyisina, ye Setanro ende biyomimo oruwanggo. Ene Yisas Krayis ye nowoondoyemo oodoni ngu, asa, ye oni gome nenengo

tetoyi, yengo gaboye ngu Anutya sugi sugi keta oruwanggo.

¹¹ Anutdo Yisas Krayis merenonggo ko yokutu-wootoni, ootoogero, keta ooroote. Anutro Yuka ye nowoondoyemo oodoni ngu, arisa, ye nguya kumoowanggoku, Anutdo gowenaningga nga ko yokutuyerootoni, nguya keta ootoogero, sugi sugi oruwanggo.

Anutro Yuka Kundingiyimbo Tetoni, Noore Anutro Simoongo Tunooteteto

¹² Arisa, ye Kristen konebane, Anutro Yuka noore nowoondonanimu ooroitekuro nguro noore komo Anutro Yukani nguro ingonduduno endeyororuwato. Ngundiro nguro, noore ingondudu kurimimo, ko ma endeyororuwato.

¹³ Ye ingonduduye kurimimo endeyowanggoku ngu, Anutdo ye yoyokoro, kootu yunoro, Setanro ende biyomi nguno yoyokootoni oruwanggo. Ene ye yanggango yero, Yuka Kundingiyi nguro yanggangoni, ngundo goweyeboro muri biyomi ngu ureyi kumootoni ngu, arisa, ye Anutya keta sugi sugi oruwanggo.

¹⁴ Oni simoo bare ene Anutro Yuka Kundingiyi ngu keyoro, endeyowanggoku ngu, ngu oni simoo bare ngu, ene Anutro simoongo tero oruwanggo.

¹⁵ Ye Anutdo enengo Yuka Kundingiyi yunowoku, ngundo yoyeni, kirikiri oni kirarongo ngundiro tero, ye Anutro ma sosorewanggo. Kini, ye ngu Anutro Yuka Kundingiyi yowonggoku ngu, ataga ye Anutro simoongo tetenggo. Nguro ngu, Yuka Kundingiyi nguro yanggangoni, ngundo tetoni, ye meno ero, Awa Awane, mete ewanggo.

16 Yuka Kundingiyi ngu enengombo noorengo yuka ngu hoorooweyerorootoni, noore Anutro simoongo ero, ingoro oruwato.

17 Arisa, noore ataga Anutro simoongo ootooro, nguno noore awananimbo yunowero sunggi mande ero gosiyoyingo, ngu yowato. Yo, hamoo, noore Yisas Krayisya oo ngu yowato. Ene noore eneya ataga Anutro koni nguro ogingo koorowoorogogo, nguno ngu, noore eneya duri-daridodo gome bibiteweroyi musiyo, ngu yowato.

Kootuyisina, Gome Bibiteweroyi Ngu Sambo Endemo Yowato

18 No ngandiro ingooteno. Ngu naruno, Anutdo enengo duridarini urungga kootuyisina noore etuyeroweroyi nguro ingoro, merako ngano kowuri ogingo oo bidodo ataga koorowootetoku, ngu ingootooye, oo bobodi nangge tewa.

19 Mera ngaro oo bidodo Anutdo yeyingomu, ngu oo ngundo ootoogero, doongetero, Anut kenootoyi, oone ngu enengo simoongo ero, rogo tetoni, kenoweroyimboro nguro soboyeroro oo-rootenggo.

20 Kuri amana weti mbumbuwbabo koretero tunooteyingo, oo bidodo mera ngano Anutdo yeyingo ngu, damoni yero, kumooro, buwoo yererootenggo. Ene oo bidodo Anutdo kuri yeyingo ngu, ngundo Anut soboworo, ya biy-omi buwoo yeweroyi ngunonggo yoyootoni, eme gome tunootewanggo.

21 Mera ngaro oo bidodo Anutdo buwoo yeweroyi murimo yokowa. Nga narunggano

ngano, Anutdo oo teteku, ngunonggo duridari-dodo Anutro simoongo nowoondoyemo hamoo teyingo nguya yunowa.

²² Noore ingooteto. Oo bidodo Anutdo yeyingo, ngundo oo ogingo ingoro, ngetokori tero, Anutro doongedoongoodoongo tero oorootenggo. Ngundiro tero oodoyi, omburo, ataga ngano bare simoo bisiyowero ogingo ingootenggoku, ngundiro ingoro, sobowooro oorootenggo.

²³ Ngu oo ngu nangge kini. Kini, noore Yuka Kundingiyi oo gome gogoro Anutdo noore yunoyingoku nguya noore ogingo ingoro, ngetokori tero oodooye, Anutdo ko yoyoro, enengo simoongo tero, oruweroyi narungga ngu sobowooro oorowuwato. Ngu narunggano nguno, mera ngano Anutdo noorengo kumooro, buwoo yeweroyi muringga ngu yokoro, gowenani keta gome yunowa.

²⁴ Anutdo noore weti mbumbuwa andangero yokoyunootoni, noore Anutro nowoondonanimoo hamoo teteto. Nguno noore damoni yero, Anutdo duridarini ngu yunoweroyimboro sobowoowato. Ene noore ngu kenoro, nguro ndadiro muri gura nguya sobowoowato?

²⁵ Ene oo ngu noore ma kenoyingo. Noore nguro nowoondonanimoo hamoo tero, arisa, oo nguro ingondudu urungga tero sobowoovoruwato.

²⁶ Ngu muringgano nguno, noore Kristen oni yangganganani kini ngu, asa, Yuka Kundingiyi, ngundo hoorooweyeroro, yanggango yunororoote. Naru gidaregano, noore kowuri oorengo ingoro, yangganganani Anutno

yemboongeweroyi ngu ma ingootooye, ngu naruno, Yuka Kundingiyimbo hoorooweyeroro Anutno yemboongete.

²⁷ Nguro ngu, Anutdo ngu oniro nowoondoyega ngu kenoro, ingoro, Yuka Kundingiyimbori ingonduduningga nguya, ene ingoote. Ndadiro nguro, Yuka Kundingiyi ngu, ene Anutro ingonduduni ngu keyoro, ene Anutro oni simoo bare ngu hoorooweyeroote.

²⁸ Noore ingooteto. Oni nowoondoye Anut inootenggoku ngu, ooreye gome yoonenengoro, Anut teyunoyingo ngu keyoro hoorooweyeroote. Ngundiro tero, ene noore negoyerootoni, ngu kongga noorengo ero sunggiga teyunoyingo ngu yeni, engge tunootewa.

²⁹ Ndadiro nguro, oni ngu Anutdo kurimi oorengo yeyoro, ingoyingo ngu, Anutdo ngu oni ngu enengo Nangoni Yisasro murini ngundiro tunooteyi, ero eyingo. Kristen oni oowooyingga oodoyi ngu, Krayis Yisasdo ngu enengo baye koreteyingo oruwa.

³⁰ Anutdo kurimi oorengo ingoyingo oni nowoondoyemo hamoododo tunootetoyi ngu, nguno Anutdo negoyerowero rogo yeyingo. Ngu naruno, oni tunootetoyi ngu, asa, Anutdo oni gome nenengo, ero eyingo. Ngu oni nguya oni gome nenengo oorengo, ero eteku, ngu oni ngu, ene oni gome nenengo Yisasro duridari yanggangoyedodo teyi, ero yunoyingo. Nguno sugi sugi keta oruweroyi gomengga, ngu ene yunoyingo.

Anutro Nowoondoyi, Ngundo Noore Ma

Yoyokowa

³¹⁻³² Anut enengombo ko tero, noore hoorooweyererooteku, arisa, mera ngaro onindo kowuri noore yunootoyi ngu, noore ingowato. Ngu kingo oo ngundiro tetoni, nguro ngu, noore Anutro yangganganimo oruwato. Nguro ngu, Anutdo enengo Nangoni noore hoorooweyerero yunootoni, mudi oni biyomi kandeyemo yetoyi, ngundo utoro, ogingo inoro, ureyi kumooyingo. Ngundiro nguro, noore ingootetoku, ene mete oo bidodo nguya noore kingo yunooteku ngu, noorengo rogoyimo yunoote.

³³ Oni Anutdo enengo ero, kuri rogo tero eteku ngu, oni gome nenengo oorengo. Nguro oni onendo ngu yomburiyerowero mande nooreya ewa? Ngundiro nguya kini.

³⁴ Onendo oni ene goweye sanggawero mande ewanggo? Oni gura kini. Nguro ngu, Krayis Yisas ene kuri kumootoni, Anutdo ko yokutuwootoni ootoogeyingo. Ene Anut kandeyi koondosina bingaminidodo musiyomo bibitero, ngunonggo noore hoorooweyerero, Anutno yemboongero oorote.

³⁵ Ndawu oogado Krayis Yisas nguro nowoondoyiningga ngu andangewa? Ene kowuri nooreno tunootetoni bine; ngundi, ogingo yootooye bine; ngundi, onindo noore yomburiyerootoyi bine; ngundi, noore oowariro kumootooye bine; ngundi, towikumbaro mbirimbi oodooye bine; ngundi, oo biyomimbo yomburiyerootoni bine; ngundi, noore dugebo yureyi kumoowato, bine? Ngundiro oo ngu nooreno tunootetoni, nguno Krayis Yisasro

nowoondoyi teyingongga ngu andangewa, bine? Hamoo oorengo kini.

³⁶ Hamoo, oo ngundiro ngu nooreno tunootete. Ene ngu Anutro mandeno nguya ngundiro ete. Noore gengo simoo bare oorooteto. Ngundiro nguro, narudodomo yureyi kumoowero teteto. Ene noore yeyootoyi, Sipsip ngundiro yureyi kumooweroyi nangge, ero eyingo. (Sam 44:22)

³⁷ Ene ngundiro oo nguro ma ingowero. Ene Yisas Krayis, ngundo noorengo nowoondoyi teyunoyingo. Nguro ngu, ene narudodomo, noore hoorooweyerootoni, noore oo kowuri nooreno tunooteteku, ngu bidodo dagayerooteto.

³⁸⁻³⁹ Yo, no nowoondonemo hamoo oorengo, oo gura Anutdo noorengo nowoondoyi teteku, ngunonggo andangeyeroweroyi nguya kini. Ngu ngandiro: kumooweroyi; keta oruweroyi nguro kowurini; ngundi, Anutro sambono oni oowooye Engel; oombooro biyomi; oo koretero tunooteyingoku; ngundi, kootuyisina tunooteweroyimu; Setanro yanggangoni bidodo; oo sambono awuno; oo mera newendemo amuno; oo sambono merako oorootenggoku; ngundo oo bidodo Anutdo noorengo nowoondoyi tetekungga ngu, ngu komo ma andangewa. Anutdo noorengo nowoondoyiga tetoni yowootomu ngu, Yisas Krayis ngu noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani ngu oowooyimo yoyingo.

Polndo Iserel Oniro Newende Kowuri Oorengo Yeyingo

¹ No Krayisro oni. Ngundiro nguro, no hamoo oorengo eteno. No godange nguya ma eteno. Nenengo nowoondonemboro ingondudunemo ngu Yuka Kundingiyi, ngundo ingondudu mandene hooroowetoni, ngunonggo eteno.

² No suwooyi sano nowoondone kowuri yeteku ngu, ndadiro nguro, Iserel oni Yisasro nowoondoyemo hamoo ma teyingo. Ngundiro nguro, no biyomi ingoro, sendo nguya terorooteno.

³ Ndadiro oore gura oodoni, no nguno nenengo konebane sidu goboorone ngu hoorooweyerootoowe, Yisasro nowoondoyemo hamoo tewanggo? Ene no mete Yuda oni konebane hoorooweyerootoowe, Yisasro nowoondoyemo hamoo teweroyi murimo nguno ombutoyi ngu, asa, no nenengo nowoondonemo hamoo ngu yokoro, keta oruweroyi nguya yokoro, ende biyomimo uwanoku, nguno no mete hoorooweyeroweroyimboru ingooteno.

⁴ Anutdo Iserel oni simoo bare yoyoro, ene nenengo simoone, ero yoyeyingo. Ene Anutro duridaridodo kenoyingo. Ene nguya Anutro sunggi mande ero gosiyoyingo ngu yoyingo. Ene Anutro mamana mande, Anutro yambo mande teweroyi, nguro murini nguya yoyingo. Anutro mandeno gosiyoyingo, ngu Yuda oni nenengo gura soweyootoni, ngundo omburo yoyowo. Ene oo ngu bidodo yunootoni, ene Anutro ma ingoro, nowoondoyemo hamoo ma teyingo.

⁵ Kurimi, osi sambaye amuno damoningga, ngu Iserel oniro osi sambaye, ngu oni ngu soweye-

monggo Yisas Krayis oni kirarongo tunooteyingo. Anutdo ngu oni oo ngu bidadoboro tabangoye ooroote. Ngu Anutga nguro bingami ero, oowooyi suwooyi sano okoowato. Ngu hamoo oorengo.

Anutdo Ngu Oni Simoo Bare Ngu, Enengo Rogo Teyingo

⁶ Ene Anutro mandeni nguro noore ngundiro ma ewato. Engge ma tunootewa, ero ma ewato. Kini, oni Iserel oni kewooroyemo oootenggoku, ngu Iserel oni oorengo kini.

⁷ Noore ngundiro ma ewato. Ene ngu Ebarahamro sidu sowe tunooteyingo. Ngundiro nguro, ene bidodo Ebaraham simoongo oorengo ero ewato. Kini, kurimi, Anutdo ngandiro Ebarahamno eyingo.

Ayisak gengo sidu sowengge, ngundo nangge oowooyedodo tero, gengo sowengge tunootewanggo. Ero eyingo. (Yenisis / Stat 21:12)

⁸ Ngu ngandiro. Yengo simooye bisiyooteng-goku, ngu ene Anut simoongo kini. Ene simooye gidarega Anutdo mande ero gosiyoyingo, nguro nowoondoyemo hamoo teteng-goku ngu, nguro ene oowooyedodo tero, ene Ebarahamro simoongo oorengo tunootewanggo.

⁹ Ngu sunggi mandega ngu Anutdo Ebarahamno ero gosiyoyingo, ngu ngandiro.

Ngu narungga ngu no kuri rogo tewonoku, nguno no omburo, Sera hooroowetoowe, nangingga bisiyowa, ero eyingo. (Yenisis /Stat 18:10,14)

¹⁰ Ngu nangge kini. Rebeka simoongo sangara eraya bisiyeroyingo. Ngu awayari ngu Ayisak, ngu noorengo sambanani.

¹¹⁻¹² Ene kuri simoo ma bisiyoyingomo, oo metemi gura, ko, oo biyomi gura nguya ma teyingo. Ngu naruno, Anutdo newende yunoro, sunggi mandega ngu nangge keyoro, Rebekaya ngandiro eyingo.

Nangosumoongge tegedodo kawunggemo oorooteriku ngu, koreteroga, ngundo kootungga nguro ko oni tewa. Nga mandega nga ngu oniro oo kini, Anut enengombo ero rogo teteku, ngundiro tunootewa. (Yenisis /Stat 25:23)

¹³ Anutro mandeno ngandiro ete.

No nenengombo nowoondone Yekob inooteno. Ene no Isooya boguwooteno. (Malakayi 1;2-3)*

¹⁴ Nguro ngu ndadiro ewato? Anutdo oo ngu nenengo ma wirikowa, bine? Hamoo oorengo kini.

¹⁵ Anutdo Mosesno eyingo.

No oni gura sumange teyinowero ero ngu, asa, no nowoondoyi teyinoro, sumange yoro inooteno, Ero eyingo. (Eksodas/ Kisim Bek 33:19)

¹⁶ Ngundiro nguro, oni enengombo newendemonggo ingoro ngu, mete no nenengombo ko yanggango tetenoku, nganonggo Anutro sumangeni yooteno. Ngundiro ingonduduyega ngu nenengo kini. Anutdo enengo newendemonggo,

* **9:13:** (Anutro mande eyingoku, ngundiro tunooteyingo. Yekob ngu nangoni kootungga nga).

ko, enengo sumangeni ayibini, ngunonggo oni hoorooweyerero, ko ma hoorooweyereroyi nguya rogo tete.

¹⁷ Anutro mandeno ete. Anutdo Igip oniro sobosobo urungga oowooyi Pero nguya ngandiro eyingo.

No nenengombo ge yootunonggerootowe, tabango tunooteteku, nguro muri guranangge. No nenengo yanggangone ngu geno yootunootowe tunootewa. Ngundiro nangge, mera bidodomo, oni simoo bare bidodo noro oowoone bingamine, ero ingowanggo. (Eksodas/Kisim Bek 9:16)

¹⁸ Nguro ngu, noore ingooteto. Anutdo oni gura gura sumange yoro, inowero ero ngu, yoro inoote. Ene oni gura newende ukingoro, inowero eteku ngu, ene ngundiro nangge newende ukingoyinoote.

Anutro Sanggirini, Ko, Anutro Sumangeni, Nguro Mandeni

¹⁹ Ngungga ngu hamoo tetoni ngu, asa, ndawugaro noorengo biyomi tewootoku nguro Anutdo noorengo biyominani nguro yosanggawero mande ewa? Ngu ngandiro. Anutdo oo tewero tetoni ngu, oni gurado ene ma gosiyowa.

²⁰ Nondo mande gumi ngandiro eteno. Ene ge oni, ge onendo Anutya manggaru tewa? Anut enengombo goyetonu, ge eneya mande gumi ma ewero. Kini, hamoo oorengo kini. Ge kumbe ngundiro. Kumbegado simburimo mande gura ma ewa. Ge ndatero, no ngundiro tero noyete?

²¹ Kumbe dowooweroyi oningga, ngundo kumbe wande gura yero, ngundo kumbe eraya dowoowa. Kumbe gura ngu oo kaweroyi dowoowo, kumbe gura gome nakangoyingomu ngu oorooto. Kumbe simburiga nguro ingonduduni nangge.

²² Anutdo nguya ngundiro nangge tewa. Anut enengo sanggirini noorengo mbumbuwaro, ngu yeni, tunoo oorengo tunootetoni, nguno ngu, oni simoo bare nguno Anutro yanggangoni kenoro ingowanggo. Oni bidodo weti mbumbuwa tete-toku, nguro gumi ogingo yunoweroyi. Ene oni biyomi tetoyi, nguro Anutdo gumi sodedo ma yunoote. Kini, suwooyi sano ene nowoondoyi teyunoro hoorooweyerooteku, ngu noore oni nenengo tunooteweroyimboro.

²³ Anutdo oni simoo bare sumange teyunowero ero ngu, enengo duridarini gome ngu ene tunoo etuyerowa. Anutdo oni nowoondoyemo hamoo teweroyi kuri yoonenengootoni oorootenggoku, ngu oni sumange teyunootoni, enengo duridarini ngu kenowanggo.

²⁴ Noore nguya, Anutdo negoyeroyingo. Yo, hamoo, ene Yudaro simoo bare, ko, oni sowe gidarega nguya negoyeroyingo.

²⁵ Hoseya Anutro ingondudu eyingo oni, nguro nakaya nguno ngandiro ete.

Nga oni simoo bare nga ngu noro oni simoo bare kini, ene nondo yoyewe, nenengo oni tewanggo. Nga oni sowengga nga, kuri nondo nowoondoyi ma teyunoyingo, ene nondo nowoondone ene yunowano. Ero eyingo, (Hoseya 2:23)

²⁶ Ene mande gura ngandiro eyingo.

Nondo kuri yeno, ye noro oni simoo bare kini, etoowe ingoyingo. Ngu musiyonggano nguno nangge, no yeya ewano. Ye Anut suwooyi sano keta oorootekungga, nguro simoongo, ero ewano. (Hoseya 1:10)

²⁷ Ayisayando Iserel oniya meno ero ngandiro eyingo.

Iserel oniro simoongo ngu oowooyingga oorengo tunootewanggoku, ene Anutdo gidarega nangge ko yoyowa.

²⁸ Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo sodedomangge omburo, oni simoo barero mand-eye muriye ngu bidodo wirikoyerowa. Ngundiro tero, mera ngaro oni simoo bare biyomi nguro gumi biyomi yunowa, ero eyingo. (Ayisaya 10:22-23)

²⁹ Kurimi Ayisayando ngandiro ero eyingo.

Anut Oo Bidodo Sambono, merako nguro Simburi Simbunani, yanggangoni urungga oorengo, ngundo osisambanani gidarega yoyokootoni, ma oodoyi, ngu yoyokootoni ngu, noore Sodom Gomora endemo oni simoo bare Anutdo bidodo yutomukoyingo ngundiro. Ngundiro nguro, noore Sodom Gomora ende erayaga enengo oni simoo bare ngundiro tunootewato, ero eyingo. (Ayisaya 1:9)

Iserel Oni Ngu Muri Gome Nenengo Oorengo Ngu Yoweroyimboro Ko Teyingo.

³⁰ Nguro noore ndadiro ewato? Oni sowe gidarega ngu, ene mande muri gome nenengo,

Anut doongeyimo tunooteweroyi, nguro koyi yanggango ma tero ereweyingo. Ene ngundo Yisasro nowoondoyemo hamoo tetoni ngu, ene muri gome nenengo ngu yootenggo.

³¹ Iserel oni nguya Anutdo oni nenengo oorengo eweroyimboro nguro oore ereweyingo. Ene ngu mamana mande nguro koyi yanggango tero, ngu gome keyoro endeyowonggo. Ene mamana mande bidodo keyoweroyi, ereremo kini.

³² Ndadiro nguro? Ngu damoni ngandiro. Ene Yisasro nowoondoyemo hamoo teyingo nguro murini, ngu ma keyoyingo. Enengo ingonduduyemonggo muri gura gura tero, oni nenengo Anut doongeyimo, tunootewero oore ereweyingo. Ene Yuda oni Yisasya sanggiri tero, nguro ma ingoyingo. Ngundiro nangge, oni endeyootoyi, digino kendibiye tutuwootoni ukero, uro, nguro sanggiri tetenggo.

³³ Anutro mandeno Anutdo ngandiro eyingo. Ye gome ingoyi! Sayonno (Yuda oni simoo barero) nondo digi soroyi gura oni kendibiye sanggaweyeroweroyimboro yeteno. Oni gura nguro newendemo hamoo tetoni ngu, ene nguro oyimo ma yowa. (Ayisaya 8:14, 28:16)[†]

10

Iserel Oni Simoo Bare Ene Anutro Murini Nenengo, Ngu Ma Yoyingo

[†] 9:33: (Ngu digiga ngu Yisas Krayis.)

¹ Ye Kristen konebane, noro nowoondone ngu ngandiro ingoro hahangeteno. Yisasdo ye Iserel oniro mbumbuwaye andangero, nowoondoyemo uro, nguno sugi sugi orini, ero nguro yemboongerorooteno.

² Nondo hamoo eteno. Iserel oni simoo bare ene Anutdo mande muri nguro koyi yanggango tetenggoku, ene nowoondoyemo nguro ooreyi Anut doongeyimo, nenengo tunooteweroyi, nguro ene ma ingootenggo.

³ Yuda oni Anutro oore nenengo erewero, ma kenoro, ingootoyi, nguno Anutdo oni gome nenengo, ero eweroyi nguya kini. Ene Anutro mandega nga ma keyoro, enengo ingonduduye nangge keyootenggo.

⁴ Noore ingooteto. Mosesro mamana mande kurimminga ngu oororo, Yisas Krayisno wenga yokoyingo. Yokootoni, ataga ngu, oni Yisasro mamana mande keta keyowanggo. Ngundiro nguro, oni simoo bare bidodo Yisas Krayisro nowoondoyemo hamoo tewanggoku ngu, Anutdo oni simoo bare gome nenengo, ero ewa.

Oni Simoo Bare Yisas Krayisno Nowoondoyemo Hamoo Teyi

⁵ Mosesndo ngandiro nakangoyingo. Oni simoo bare ene mete Mosesro mamana mande bidodo keyoro ngu, ene mamana mande nguno sugi sugi oruwanggo, ero eyingo. (Lewitikas /Wok Pris 18:5)

⁶ Oni Yisasno nowoondoyemo hamoo tetoni oorootenggoku, nguro Anutdo oni gome nenengo, ero ete. Ge nowoondogemonggo

nangge ma ewero. Onendo sambo endemo oorero, Yisas Krayis yoro, ombutoni, ngundo hoorooweyerowa?

⁷ Ge nowoondogemo ngundiro ma ewero. Onendo ene mera newendemo oni kumooyingomboro musiyomo uro, ngundo Yisas Krayis yoro, ooretoni, ngundo hoorooweyerowa?
*

⁸ Mosesndo ngandiro eyingo.

Anutro mande ge tanggege oorengomo ooroote.
Anutro mande ngu gengo manggogemo,
nowoondogemo nguya oodoni, ngunonggo eteto. (Dutoronomi/ Lo 30:14)

Oni komo bidodo Yisasno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, nguro mande murini, noore oni bidodomo wesiyoro eteto.

⁹ Anutdo geya oo eraya te, ero ingoote. Gengo manggogebo, Yisas Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngu oowooyi yootunoro, oni simoo bareno ero, ko, Anutdo merenonggo Yisas yokutuwooyingo, nguro ge nowoondogemo hamoo tetoyi ngu, asa, Anutdo gengo mbumbuwage andangero yokoro, ko goyowa.

¹⁰ Noore nowoondonanimu hamoo tero oruwatoku, nguro Anutdo oni simoo bare gome nenengo oorengo, ero ewa. Yo, hamoo, noorengo manggonani ngundo Yisasno nowoondonanimu hamoo teyingo ngu, yootunoro etooye, nguro Anutdo ngu yeyootoni, noore mete eneya sugi sugi oruwato.

* **10:7:** (Yisasdo kuri sambononggo omburo, kumooro, ko merenonggo ootoogero, ngundo mbumbuwanonggo uriyeroro, noore ko yoyoyingo).

¹¹ Anutro mande nakayano, ngu ngandiro ete. Oni gura ene (Yisasno) newendemo hamoo tero ngu, ene oyimo ma yowa, ero eyingo. (Ayisaya 28:16)

¹² Anutro Mande Keta Mesarango ngu oni bidodoboro, Yuda oni, ko, oni sowe gidarega nguro oo gobooro. Yisas ngu oni bidodoboro Simbunani urungga. Oni gurado enengo newendemo hamoo tetoni, Anutno meno ewaku ngu, asa, Anutdo sumangenonggo kumana yoro inowa.

¹³ Anutro mandeno ngandiro nakangoyingo. Nguro ngu oni simoo bare bidodo, ene Oo Bidodo Simburi Simbunani nguno meno etenggoku ngu, asa, Yisasdo enengo weti mbumbuwaye andangeyunoro, ko yoyoro, enengo nowoondoyemo uro, eneya sugi sugi oruwanggo, ero eyingo. (Yowel 2:32)

¹⁴ Ene Yuda oni nowoondoyemo hamoo ma tero, nguro ene Anut ma negongootenggo. Ngundiro nangge, oni Anutro Mande Keta Mesarango ma ingoro ngu, asa, ene ndadiro tero, nowoondoyemo hamoo ma tewanggo? Ene Anutro mande gome etuyeroweroyi oni kini ngu, ene ndadiro tero, Anutro mande gome ngu ingowanggo?

¹⁵ Anutdo mande wesiyoro etuyeroweroyi oni eneno sureyootoni, ma oorowuwaku ngu, arisa, oni ngu ene mande wesiyoro eweroyi yanggan-goye kini. Anutro mandeno ngandiro eyingo. Anutro ko oni mayero, oni simoo bareno Anutro Mande Keta Mesarango etuyerootenggoku oni ngu metemi, ero eyingo. (Ayisaya 52:7)

Iserel Oni Ene Mande Keta Mesarango, Ngu Ma Keyootenggo

¹⁶ Ene oni gidarega Mande Keta Mesarango nga ma keyootenggoku, nguro Ayisayando ngandiro eyingo.

Oo Bidodo Simburi Simbunani, noro mande nga wesiyoro etooye, ndawu oninggado mandenani ingoro, nguro newendemo hamoo tete? Ero eyingo. (Ayisaya 53:1)

¹⁷ Arisa, noore ingooteto. Noore Yisasro Mande Keta Mesarango nga ingootooye, ngundo nowoondonani hamoo teyingo ngu yeni tunootewa. Yo, hamoo, noore Krayisro Mande Keta Mesarango ngu ingoro, nowoondonani hamoo teyingo.

¹⁸ Nondo ngandiro eteno. Hamoo oorengo, ene mande keta gomengga nga kuri ingowonggo. Anutro mandeno ngandiro eyingo.

Enengo mandeni ngguyi ngu mera bidodomo toongewo. Yo, enengo mandeni ngu mera bidodo roogowootoni, oororo, mera wengamo tunootewa, ero eyingo. (Sam 19:4)

¹⁹ Ene nondo ko eteno. Iserel oni Anutro mandega nga ma ingootenggo, bine? Kini, ene kuri ingowonggoku, ko, kootu inoro yokowonggo. Ene kuri Mosesro nakayano, ngu Anutdo Iserel oni simoo bare nguro eyingo.

Nondo oni simoo bare sowe gidarega songo songo ngu wiyakoro yoyootoowe, ge ngu yeyomayiyeroro, ye nguro nowoondoye biyomi yetoni, nguro boguboguwoowanggo. No oni sowe gidarega ene ingonduduye kini

yoyootoowe, ye nguro sanggiri tewanggo.
Ero eyingo. (Dutoronomi/Lo 32:21)

20 Ene Ayisayando mande nga ewero ma sosoreyingo.

Oni simoo bare ene no ma ereweneroro neyoyingo. Ene oni gidaregano noro sumoo ma eyingo, ene no nenengombo ene doongeyemo tunooteyingo, ero eyingo. (Ayisaya 65:1)

21 Ene Iserel oniro Anutga ngundo ngandiro eyingo.

Naru pirungga oorengo no nga (Iserel) oni simoo bare nga yododowoorodoowe, nga oni sowengga nga (nowoondoyemo hamoo teyi ero negoyeroro oodoowe,) ene mande ngu toongooro, yokoro, ene mande gumi biyomi eyingo ero eyingo. (Ayisaya 65:2)

11

Anutdo Iserel Oni Simoo Bare Gidaregaro Sumange Teyunoyingo

¹ Nguro no ngandiro eteno. Anutdo enengo Iserel oni simoo bare bidodo andangeyeroro yoyokowo, bine? Ngu hamoo oorengo kini. No nguya Iserel oni. No nguya Ebaraham sembeni Beniyamin nguro soweni oorootenoku nga. Anutdo no ma kootu nunoote.

²⁻³ Anut enengo oni simoo bare ngu, ene kuri rogo teyingo, ene ma yoyokoro oweyeroyingo. Ye Anutro mandeno, Ilayiyaro mandeni kuri kandangero ingootenggo. Ilayiyando Iserel oni simoo baredoya sanggiri tero, Anutno ngandiro yemboongeyingo.

Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, onindo gengo ingondudu eyingo oni yureyi kumoowonggo. Geno wooro yeweroyi digi yawasa nguya tootoongowonggo. No noso nangge geno nowoondonemo hamoo tero, keta oorooteno. Ene no nureyi kumooweroyimboro erewenerootenggo, ero eyingo. (1 King 19:10,14)

⁴Ene Anutdo Ilayisaro mandeni gumi eyingo.

No oni oowooyingga oorengo (7,000) soreyerootoowe oorootenggo. Ene oombooro oowooyi Bal, nguno ma boodo oondoogero yemboongetenggo, ero eyingo. (1King 19:18)

⁵Yo, Ilayisa naruno Iserel oni gidaregado Anutro nowoondoyemo hamoo teyingo. Ngundiro nangge, ataga nga narunggano ngano nguya, Iserel oni simoo bare guminggado nowoondoyemo hamoo tero oorootenggo. Ene Anutdo ngu enengo sumangeni ngunonggo oni simoo bare yoyoote.

⁶Yo, Anutdo enengo sumangeni ngu Iserel onindo koyi tetenggoku, ngunonggo kini. Anut enengo ingonduduni nowoondoyimonggo ngu, sumangengga ngu yunoote. Ene ngundiro kini ngu, Anutro sumange ngu, hamoo engge kini tunootewa.

⁷Ngundiro nguro, noore ndadiro ewato? Nga ooga nga ngu Iserel onindo Anut doongeyimo oni gome nenengo tunooteweroyi muringga, ngu yoweroyimboro koyi yanggango teyingo. Ene ma yoyingo. Anutdo Iserel oni gidarega roogoyerowo. Ngundo nangge nowoondoyemo

hamoo teweroyi ngu yowonggo. Oni gidarega ngu nowoondoye kuri yanggango yetoni, nguro ene Anutro mandeni ma ingoyingo.

⁸ Anutro mande ngundo ngandiro eyingo.

Anutdo enengo nowoondoye kuri yeni, ukin-gootoni, kakabengo yeyingo. Ngundiro tetoni, ene (Anutro mande murini oo bido do ngu) kenoro, ma ingoyingo. Enengo sodeyebo nguya mande muri nenengo ma ingoyingo. Ene ngundiro oruwong-goku, omburo, ataga nguya ngundiro oorootenggo. (Dutoronomi/ Lo 29:4)

⁹ Dewitdo enengo mudi oniro Anutdo yoyeni kakabeteyi, ero ngandiro yemboongeyingo.

Enengo oo simbo kayingo naruno, nowoondoye imakeyingo oodoyiga, ge yoyega kakabete-toyiga, mudi oni kewooroyemo uro, yoy-oya yureyi. Ngu ngandiro, seba bow-era ngundiro, ko, nusako yoweroyi mere ngundiro, nguno Anutdo enengo biyomiye, nguro gumi ngundiro yunowa.

¹⁰ Enengo doongeye ngu ooreri tetoni, ene doongetero, Anutro mande murini ngu ma ingowanggo. Enengo kowuriye urungga oorengo kooroworo, nguro ogingo suwooyi sano ingoro oruwanggo. (Sam 69:22-23)

Anutdo Oni Sowe Gidarega Nguya Yoyowo

¹¹ Nguro nondo ko sumoo eteno. Iserel onindo kuri enengo weti mbumbuwayemo soretoyi, nguro Anutdo kootu yunororuwa, bine? Hamoo oorengo kini. Nguro ngu, Iserel oni Yisasno nowoondoyemo hamoo ma tetoyi, nguro

Anutdo Mande Keta Mesarango ngu yoro, oni sowe gidarega yunootoni, ene nowoondoyemo hamoo tetenggo. Yo, Anutdo oni gidarega kumana yunootoni, nguro Iserel onindo ngu kenomayingoya, ene nguya yowoorengoya, nowoondoye Anut inoyi, ero ngundiro tewa.

¹² Yo, Iserel oni oore gome metemi ngu, ene kuri yokoyingo. Ngundo ngu Anutro kumana metemi ko enengo mande murini, ngu oni simoo bare bidodo, kuri yokoyingo. Ngundiro nguro, ngu Anutro kumanangga ngu, oni sowe gidaregano tunooteyingo. Nguro ngu, noore gome ingowato. Iserel oni simoo bare Yisasno nowoondoyemo hamoo tetoyi ngu, Anutro kumana gome ngu yoro, yunootoni, oni sowe gidarega dagayeroro, awuno oorengo yowanggo.

¹³ Ataga nondo oni sowe gidarega, ye mande yunooteno. No ngu Anutro ko oni (Aposel), ye oni sowe gidarega yengo ko oni. Ngundiro nguro, no nenengombo ko tetenoku, ngaro oni oni teteno.

¹⁴ Nga kongga nga, no gome tewero ingooteno. Ye nenengo oni simoo bare Iserel oni yendo Yisasno nowoondoyemo hamoo tero yooteng-goku, nguro ene nguya ngu kenomayingoya, ngu yowanggo. Ndadiro nguro, noro Iserel oni nguya Anutro nowoondoyemo hamoo teyingo nguno uro, sugi sugi oruwato.

¹⁵ Ngundiro nguro, Iserel oni simoo bare Yisasro Mande Keta Mesarango yokootoyi, nguro ngu, mera bidodomo oni simoo bare mande gome ngu yootoyi, ngudodo nowoondoye guranangge yero oorootenggo. Ngundiro nguro, Anutdo Iserel oni simoo bare ko yoyoweroyi, ngu ngandiro.

Oni merenonggo ko ootoogetenggoku ngundiro tunootewanggo.

¹⁶ Oo manongoyingo koondomo oorooteku ngu bodaga Anutromu, asa, gumi bidodo koondomo oorooteku nguya, Anutromu nangge. Ngundiro nangge, de damoni kundingiyi ngu, ngu kambini duwoo nguya kundingiyi tunootewa. Kuri Anutdo Ebaraham ngu yoyingo nguro soweni Iserel oni, ene nguya Anutromu nangge.

¹⁷ Anutdo ko ketangga tero, mera doongooro, yomosiyo, mera yeni, urumidodo teyingo. Ene ngu kono nguno kono mitoni (Iserel oni), oorero, engge urungga enggeyingo. Kono gidarega gome ma oorero enggeyingo. Ngundiro nguro, ene gumooro, oorongooni, utoni, ngu musiyomo kono yuwooyi siyagongo ngu (oni sowe gidarega) digunonggo yoyoro, mayero, ngu musiyomo mitoni, gome oorero enggeyingo. Ndadiro nguro, ko mera himimo mera urumidodo nguro kono kono koretero miyingo ngundiro, gome oorero enggeyingo.

¹⁸ Ngundiro nguro, ye oni sowe gidarega ngu kono digunonggo siyagongo ngundiro yoyoyingo. Nguro ye Anutro kumana, ngu yeno nangge ombuni. Ene Iserel oni enengo kumana ombuni, ero ma ingowero. Nguro ye ingonda teyi! Anut enengombo yanggango ye yunoote. Yengombo yanggango gura ma yootenggo.

¹⁹⁻²¹ Ngundiro nguro, ye ngandiro ewanggoku ngu, noore Iserel oni musiyomo, Anutro kono uro oorooteto. Ngu hamoo. Ene ye ingonda teya oriyi! Anutdo Iserel oni ene nowoondoyemo hamoo ma tero, nguro engge ma tetoyi, nguro an-

dangeyerowo. Ye nowoondoyemo Yisas oowooyimborohamoo tetenggoku, nguro nangge ye mete oriya. Ye nguno ingonda teya oriya! Anutdo Iserel oni nowoondoyemo hamoo ma tetoyi, nguro oweyeroyingo. Nguro ngu, ye nguya ngundiro nowoondoyemo hamoo ma tewanggoku ngu, ye nguya Anutdo ngundiro teyunowa.

²² Nguro ngu, Anutro nowoondoyini ko nguro wirikoyeroyingo mande yanggangoningga ingootenggoku nga. Oni Anutro muri ngu yokootenggoku ngu, nguro Anutdo ene nguya mande kookingo teyunoote. Anutdo yengo ngu nowoondoyi teyunooteku, ngu nowoondoyininggano nguno oorooto. Kinitetoni ngu, Anutdo ye nguya yoyokoro, oweyerowero ingoote.

²³ Naru gurano, Yuda oni damoni yero, Yisas keyootoyi ngu, arisa, Anutdo ko yoyoro, enengo kono ko yoyewa.

²⁴ Yo, ye oni sowe gidarega, ye koono yuwooyi siyagongomu digunonggo yoro, Anutro kono miyingo ngundiro. Yuda oni ngu koono koretero kono miyingo, ngu ngundiro. Yuda oni ene nowoondoyemo hamoo Yisasno tewanggoku ngu, ene Anutdo yoyoro, enengo kono ko yeweroyi, ngu kowuri kini.

Anutdo Oni Simoo Bare Bidodo Sumange Teyunoyingo

²⁵ Kristen konebane, nondo ngandiro ingooteno. Ye nga hamoo mande nga ye kuri ma ingowonggoku, ene ataga ye muri gome nenengo oorengo tunootewanggo. Iserel oni simoo bare

gidarega ngu nowoondoye yanggango yero, Yisasro mande sodedo ma keyootenggo. Anutdo Iserel oni nowoondoye yeni kakabeteyingo. Ndadiro nguro, oni sowe gidarega Anutdo kuri rogo teyingo ngu yoyootoni, nowoondoyemo hamoo tewanggo. Ngundiro muringga ngu, Iserel onino oodoni, oororo, naru wengamo tunootewa. Ngu naruno, Anutdo Iserel oni bidodo yoyeni, Yisasno nowoondoyemo hamoo teyingo, nguro yoyopawa kewoorokono uwanggo.

²⁶ Ngu muringgano nguno, Anutdo Iserel oni simoo bare Yisasno nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu bidodo yoyowa. Anutro mandeno ngandiro ete.

Saiyion merakonggo (Yuda onino) hoorooweyeroweroyi oni tunootewa. Ngu oningga, ngundo Yekob osisembimboro weti mbumbuwa bidodo andangeyunowero ombuwa.

²⁷ No eneya mande ero gosiyooteno. No enengo weti mbumbuwa andangeyunowano, ero eyingo. (Ayisaya 59:20-21; 27:9)

²⁸ Ene Yuda onindo Yisasro Mande Keta Mesarango ngu kootu inowonggoku ngu, Anutya mundi tewonggo. Nguro ngu, ye oni sowe gidarega Yisasno nowoondoyemo hamoo teyingo muringgano nguno utenggoku, ngu hoorooweyeroote. Anutdo Yuda oni simoo bare nguro gome oorengo ingoote. Ndadiro nguro, Anutdo enengo osisambaye, newende urungga yunoyingo nguro.

²⁹ Yo, Anutro sumangeni kumana nguro Anutdo oni gura negongoro, yowaku ngu, ene kootuy-

isina, enengo ingonduduni ma yowoorengowa.

³⁰ Kurimi ye oni sowe gidarega Anutro mande ngu utoro, oorongooro yokoyingo. Ene ataga ngu, Iserel oni simoo baredo Yisasro Mande Keta Mesarango ngu toongooro yokoyingongga, nguro ngu, ye oni sowe gidarega, Anutro sumangeni, ngu yoyingo.

³¹ Ene kuri Yuda oni muri gome nenengomo ma endeyoyingo. Nguro ngu, Anutdo oni sowe gidarega sumange teyunoote. Nguro ngu, Yuda onindo ngu kenoro, kenomayingoro, ene nguya nowoondoyemo hamoo tewanggo. Ene ngundiro tetoyi ngu, asa, Anutdo ene nguya sumange teyunowa.

³² Oni simoo bare bidodo Yuda oni, ko, oni sowe gidarega nguya, Anutro mande murini ngu ma keyootoyi, nguro Anutdo yoyeni, ya biyomimo oni ngundiro teyingo. Ndadiro nguro, Anutdo ngu enengo sumange yoro, oni simoo bare bidodo yunowa.

Anutro Mande Murini Ngu Duridaridodo

³³ Yo, hamoo oorengo Anutro sumangeni murini nguya mera ngaro oo bidodo dagayeroote. Enengo ingonduduni ingoyingoni nguya oniro ingonduduye bidodo dagayeroro, piru ndandayingo oorengo. Onindo Anutro oore oorowuweroyi ngu wirikoro, kenoweroyi kini.

³⁴ Kuri, Anutro mandeno ngandiro eyingo.

Yo, onendo Oo Bidodo Simburi Simbunani nguro ingonduduni ngu ingoote? Onendo enengo ingonduduni ene mete Anut inoyingo?

Mera ngaro oni gurado kini, ero eyingo.
(Ayisaya 40:13)

³⁵ Onendo oo koretero ene gumimboro Anut inootoni, enebana oo nguro gumi wendangero Anut inowa? Ero eyingo. (Yob 41:11)

³⁶ Ngundiro nguya kini. Eneno nangge oo bidodo tunootero, enengo duridariyedodo oorootenggo. Ene oo bidodoboro Simburi Simbunani oorengo. Suwooyi sano, noore Anut oowooyi bingami okooro, duridarini teyinoro oruwato. Ngu hamoo oorengo.

12

Gowenaningga Nga Anut Inoro, Nguno Kundingi Teyinowato

¹ Arisa, ye Kristen konebane, Anutro sumangeni suwooyi sano ye teyunooteku, nguro no mande nga ero yokutuyeroro, ngundiro eteno. Ye goweye, moondeye, ingonduduye, nowoondoye, yanggangoye, ootootooye bidodomo, ye komo keta oorootenggoku, nguno Anutno wooro yeya inoyi. Ye komo yengo keta ootootooye, ngu bidodo gome nenengo oorengo eneno yetoyi, nguro ene oni oni tete. Ye gome ingoyi! Naru bidodomo, Anutdo ye gome soboyeroro, hoorooweyerooteku, ngundiro nguro, yengo wooroye ngu, ene inootoyi, ngu metemi.

² Oni mera ngaro muri biyomi keyootenggoku, ngu ye ma keyerowero. Kini, yengo ingonduduye ngu Anutno yetoyiga, ngundo nowoondoye yowoorengootoningga, muri keta, ingondudu ketamu nguya yunootoningga oriyi. Ngundiro

tero ngu, ye Anut doongeyimo, ndawu ooga ngu gome teweroyi ngu ingowanggo. Yengombo nguya ndadiro muri gome nenengo tero ngu Anutro ingowanggo. Muri gome nenengo biyomi kini, oo ngu bidodo Anutdo nguro gome ingooteku, ngu nangge teya oriyi.

Noore Komo Anutdo Sumange Tero, Oo Yunooteku, Nguro Koni Tewato

³ Anutdo sumange no nunootoni, ngunonggo ye songomo songomo eteno. Anutdo ye ingonduduyemo ingonduduga ngu yunowo. Nguro rogoga ngu ma dagawero. Rogo dagaro awuno, ameno nguya ma tewero. Kini, Anutdo yengo nowoondoyemo hamoongga nguro rogoga yunooteku, ye komo nguno nangge oriyi.

⁴ Noore ingooteto. Noorengo gowenani ngu guranangge, nguro sosi gumi kowookowoo, ene nguro koye nguya songo songo. Ngu bidodo ko guranangge ma tetenggo.

⁵ Ngundiro nangge, noore oni simoo bare bidodo Yisasro nowoondonanimo hamoo tetetoku ngu, noore Yisas Krayisya gowenani guranangge. Ngundiro nguro, noore Kristen gura gura ngu bidodo dobookurinani wata guranangge oorengo oorooteto. Noorengo ingondudunonggo ngandiro ma ingowato. Noorendo Kristen oni gidarega dagayerooteto, ero ma ingowato. Kini, noore gowenani guranangge.

⁶ Anutdo noorengo sumange tero, ingonduduno ingoweroyiga, ngu songo songo, guradiro guradiro, kingo duwoo noore yunootoni, nguno enengo koni tetetoku nga. Oni

gura, Anutdo enengo mande wesiyoro eweroyi rogoga inowoku ngu, oni enengo newende hamoo teyingongga, ngu rogono hamoomonggo wesiyoro ewa.

⁷ Ene oni gura ene Kristen oni gidarega hoorooweyerowero ero, ingoro ngu, ene komo oni Anutro nowoondoyemo hamoo tetenggoku, ngu gome hoorooweyeroyi. Ngundiro nangge, oni gura etuyeroyingo oni tewero ero ngu, arisa, ene komo ngu kongga ngu teya, hamoo mande ngu oni etuyeroni.

⁸ Ngundiro nangge, oni gura ene oni ingonduduye samangoweroyi oni tetoningga ngu, arisa, ene komo ngu kongga ngu nangge gome teni. Oni gura ene oni oo gura yunowero ingoya ngu, asa, ene komo newende bidodomonggo, oni oo ngu yunoni. Ngundiro nangge, oni gura ko guraro sobosobo tabango teya ngu, asa, newendemonggo ngu kongga nguro oni oni teya, ko ngu teni. Oni ene nowoondoyi tero, oni hoorooweyerowero ngu, asa, ene komo oni oni teya, oni hoorooweyeroni.

Dobookuriye Nowoondoyi Teyunoweroyi, Ngu Gome Nenengo

⁹ Ye dobookuriye nowoondoyi teyunoweroyi ngu, ye komo hamoomonggo nowoondoyi teyunoyi. Ye godange ero, ma ganayerowero. Ye komo muri biyomi bidodo ngu kootu inoya, muri gome nenengo ngu nangge woorogongoyi.

¹⁰ Ye komo dobookuriyeboro nowoondoyi teyunoya, ngunonggo ye songo songomo dobookuriyeboro bingamiye sodedo okooyi.

11 Nowoondoye ngu suwooyi sano Anutro konimo nangge ingondudu teya, surekinikini ma tewero. Anutro Yuka Kundingiyi, ngundo nowoondoyemo angetoningga, ngunonggo hoorooweyeroni. Oo Bidodo Simburi Simbunani nguro koni ye gome teyi.

12 Ye gome oni oni teya, doongedoongoodoongo teya, Anutdo yeno oo teweroyi nguro sobowooya oriyi. Ene kowuri gura yeno tunootetoningga ngu, ye komo Yuka Kundingiyi nguno yanggango dikaya, Anutno nangge oo bidodoboro yemboongeya, yanggango teyariyi.

13 Anutro oni simoo bare oo sitowiro wenonootoyiga ngu, arisa, ye komo hoorooweyeroyi. Ende gidareganonggo oni yeno mayetoyiga ngu, ye komo gome soboyeroya kawararayeroyi.

14 Oni gidaregado ye yomburiyerooyiga ngu, ye Anutno yomburiyeroni, ero, ma yemboongewero. Kini, ye Anutno oningga ngu nowoondoye imakeni, ko, kumana biyomi ma yunowero eya yemboongeyi.

15 Oni nowoondoye gome oni oni teya oodoyiga ngu, asa, ge nguya oni oni teyi. Ngundiro nangge, oni ene sendo sambu tetoyiga ngu, arisa, ge nguya nowoondoyi teyunoya sendoyi.

16 Ye oni bidodoboya nowoondoye guranangge teyi. Yengombo yengo oni ururu tero oruweroyi, nguro ma ingowero. Ye komo oni oowooye kini nguya ko gobooro teyi. Yengomboro nangge ingoro, ngandiro ma ewero. No nangge no oni urungga ingondudunedodo, ero ma ewero.

¹⁷ Ene oni gurado muri biyomi gura yeno teton-
ingga ngu, arisa, yebana ngu gumi muri biyomi
eneno ma tewero. Kini, ye komo muri gome oni
simoo bare doongeyemo metemi nangge teyi.

¹⁸ Ge ebe urewero ingondudu ma tewero. Kini,
oore moore tetoningga ngu, asa, ye komo oni
bidodoboya nowoondoye gobooro yeya ayibi-
nonggo oriyi.

¹⁹ Ye Kristen dobookurine, no yengo nowoon-
doyi urungga teteno. Oni songombo yeno muri
biyomi teyunootoyiga ngu, asa, yendo ene gumi
teyunowero, ngu ma ingondudu tewero. Kini,
ye komo ngu kowuringga ngu, Anutro sanggirin-
ingga nguro yokoyi. Anutro mandeno, ngandiro
ete.

Nondo nangge oniro weti mbumbuwa nguro
gumi wendangewano. Nondo gumi biyomi
urungga wendangero yunowano. Anut
Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo
ngundiro ero eyingo. (Dutoronomi/ Lo
32:35)

²⁰ Asa, yengo mudi oningga oowariro ku-
mootoningga ngu, ye mete oowari inootoyiga
neni. Ngundiro nangge, ene sonoro ingooton-
ingga ngu, asa, sono inootoyiga neni. Ye ngundiro
tewanggoku ngu, arisa, ene oo biyomi tewoku,
nguro oyimo urungga yowa.

²¹ Ye muri biyomi ngu yokootoyi, ngundo ye ma
dagayerowero. Kini, yengo muri metemi, ngundo
muri biyomingga ngu wongooni uwa.

13

Noore Komo Mera Ngaro Gabuman Sobosobo

Oni Nguro Manggoye Keyowato

¹ Oni simoo bare bidodo mera ngaro sobosobo oni ngu nowoondoyemo oruwanggo. Noore ingooteto. Mera ngaro sobosobo oni oorooteng-goku, ngu enengombo kingo ma tunootetenggo. Kini, ngu sobosobo tabango oni ngu Anut kandeyimonggo tunooteyingo. Ngundiro nguro, Anut enengombo mera ngaro sobosobo tabango oni yoyetoni oorootenggo.

² Ngundiro nguro, Anut enengombo Gabuman oni sobosobo merako ngano yeni tunooteyingo. Arisa, ngu oni nguro manggoye ma keyoro ngu, ene Anutro mandeni nguya toongoote. Yo, hamoo, sobosobo oni nguro manggowo ngu toongooro, owero yokoro ngu, asa, oni ngundiro tetenggoku, ngundo gumi kowuri urungga oorengo yowanggo. Kowuri ngundiro wendangeweroyi ngu, Anutdo ero yunoyingo, ngundiro teyunowa.

³ Oni enengo muri nenengomo ootooro, sobosobo Gabuman oniro mamana mande keyoro ngu, arisa, ene Gabumanro ma sosorewanggo. Ene oni sobosobo sanggiri oniro Gabuman nguro mande ma keyoro ngu, asa, ene sosorero oruwa. Ge mande muri gome nenengomu nangge tetooga, arisa, ene ge bingamingge ero okoowa.

⁴ Anutdo Gabuman oni nguro koye ngu, ye hoorooweyeroweroyi ko ngu inoyingo. Ye muri biyomi tewanggoku ngu, enengo yanggangoni, ngundo yengo muriye biyomingga nguro ogin-goni yunowa. Anutdo Gabuman sobosobo oni yootunoyeroyingo ngu oniro biyomiye nguro

gumi etuyeroweroyimboro yoyeyingo.

⁵ Ngundiro nguro, noore komo enengo mang-gowo keyoro, mandeni yoro keyowato. Ndadiro nguro, Anutdo ngu mamana mandega ngu nowoondonanimomo yeyingo. Ngundiro nguro, noore komo, nowoondonani nguro gome ingoro, ingonduduwooro manggowo keyowato.

⁶ Noore komo digi beye Takisno yeweroyi ngu, mera ngaro sobosobo oni tabango ngu Anutdo rogoyerowoku oni, ngu yunowato. Ndadiro nguro, ene Gabuman sobosobo oni ngundo ko yanggango tero, sobowooro ko tetenggo.

⁷ Ge digi beye Takisro yoweroyi onindo ro-goga ero gunootenggoku, ngu komo digi beye ngundiya yuno. Oni digi beye yoweroyi onino oo bidodoboro ge digi beye yuno. Ngundiro nangge, ge oni gurano weti moore tetoningga ngu, nguro sumoo etoningga ngu, asa, ge mete wendangeya ino. Yengo manggoye, nowoondoye nguya oni ururu nguro bingamiye okooyi.

Oni Ene Dobooyi Newende Inooteku Ngu, Ene Mande Gome Keyoote

⁸ Ye weti tero oni guranonggo oo gura ma yowero. Ene noore weti guranangge ngu suwooyi sano oorote. Ngu ngandiro. Oni bidodo ene do-bookuriye nowoondoyi teyunoweroyi muringga, nguro weti urungga ngu nangge orini. Ndadiro nguro, oni gidaregado, oni gidarega nowoon-doyi teyunowanggoku ngu, ene Anutro mamana mande bidodo keyootenggo.

⁹ Yo, Mosesro mamana mande ngu ngandiro. Ge erambarisa ma yomburiyerowero. Ge oni ma

ureyi kumoowero. Ge yakaka ma tewero. Ge oni guraro oo ma kenomayingowero. Mosesro mamana mande oorooteku, ngu metemi. Ene nga mamana mande ketangga, ngando mamana mande kurimi ngu bidodo dagayeroote. Ngu ngandiro. Gengombo gengomboro gome ingooteku, ngundiro nangge, oni ge tanggegemo oorootekkoku, nguro nguya ingo.

¹⁰ Oni ene dobooyi tanggeyimo oorooteku, ngu newende inoro, nguro ene muri biyomi ma teyinowa. Ngundiro nangge, oni ene dobooyi newende inooteku ngu, ene Anutro mamana mande hamoo keyoote.

Noore Anut Doongeyimo Nenengo Oorengo Oruwato

¹¹ Noore ingooteto. Yisas ko omburo, noore yoyoweroyi naru, ngu namoko oorengo. Ataga ngu naru wenga namoko tete. Ngundiro nguro, wereweroyi naru kini, doongedoongoodoongo tero, soboworo oruweroyi naruni nga. Kurimi noore amana nowoondonanimu hamoo teyingo naruno, Yisasdo yoyoweroyi narungga ngu orirokoyi oruwo. Ene ataga narungga nga, ngu namoko oorooteku nga.

¹² Yo, noore mera ngano oruweroyi namoko kinitewero tete. Suwoo oororo kinitetoni, sengewero namoko tetoni, ngu ngandiro. Nguro ngu, noore suwooro muri biyomi ngu yokoro, noore Anutro kondimu me idi sangga yoro, Setanya yanggango ebe urewato.

¹³ Noore komo Anut doongeyimo gome nenengo endeyowato. Ngundiro nguro, noore

sono biya nero, ma kakabetewato. Ngundiro nangge, noore ooreko ooreko buribari ma endeyoro, ngunonggo muri biyomi gidarega nguya ma tewato. Sanggiri tero, nguno ebe utoro, ngunonggo oni gidaregaro koye nguro ma keno-mayingoro oruwato.

¹⁴ Kini, ye komo Oo Bidodo Simburi Simbunani Yisas Krayis ngu yoya, goweyemo woorgongootoyiga oni songombo ye yeyoro, nguno Yisasro murini nangge kenowanggo. Ngundiro nguro, ye ingonduduye kurimi nguro murini ngu kabeteyi. Ngundiro tero ngu, asa, yengo muriye biyomi, ngu ko ma tewero.

14

Noore Kristen Oni Doboananimboro Murini Ma Wirikoro Kenowato

¹ Oni ene newendemo hamoo teyingo ngu yanggango kini, ngundiro oni ngu, ye yoyoya, Kristen oni simoo bareno ombuya yowuruwooyi. Ye ene newende yanggango teyinoweroyimboro mande gome ngu eneno etoyiga, gome ingoni. Ye mande gumi gumi nangge buribari eneno ma ewero.

² Ene oni gura newendemo hamoo ngu yanggango teteku ngu, ene oo bidodo nemukoote. Ene oni gura newendemo hamoo ngu yanggango kini, ngu ene nusako roogo tero, ma nero, ene oowari gidarega nangge nete.

³ Oni ene oo bidodo buribari neteku, ngundo oni nusako oo ma neteku nguya nowoondoye biyomi ma ingowero. Ngundiro nangge, oni nusako ma neteku nguya biyomi ero ma ingowero. Ene

oo bidodo buribari neteku, nguro ene kootuyisina mande ma ero yomooyinowero. Ndadiro nguro, Anutdo ngu oningga nguya kuri yoyingo.

⁴ Ge oni guraro ko oni nguro koni ma wirikoro ewero. Ndadiro nguro, ene enengo sobosobo oningga, ngundo nangge enengo ko oningga ngu wirikoro kenoro ewa. Enengo koni metemi, ngundi, biyomi, bine? Ero wirikowa. Ene hamoo yanggango dikaro, ko tetoni ngu, Oo Bidodo Simburi ngundo ene mete yeni, yanggango oorengo dikawa.

⁵ Oni gurado Anut doongeyimo, naru gura ingootoni, kundingiyi naru urungga, naru gidarega dagayeroote. Anut doongeyimo, oni gurado naru bidodo ngu naru guranangge ngundiro Anut bingami okooweroyi ingoote. Oni bidodo enengo nowoondoyemo Anutdo ingondudu yunoyingongga, ngu nangge ingonduduyemo yanggango teya oriyi.

⁶ Oni ene naru gura ingootoni, naru gidarega koreteyingo tetoni ngu, ngu oningga ngu, Oo Bidodo Simburiga nguro ingoote. Ngundiro nangge, oni ene oo bidodo netekungga ngu, ene Oo Bidodo Simburi nguno esosoothero nete. Yo, oni gurado ene oo buribari ma neteku nguro ene Oo Bidodo Simburi nguno nguya Anutno esosoothero.

⁷⁻⁸ Noore keta oruweroyi, ko, kumooweroyi ngu noorengomu kini. Noore keta oruwato, bine, ngundi, kumoowato, bine, ngu Oo Bidodo Simburi Simbunani nguno nangge ooroote. Keta oruweroyi, ko, kumooweroyimu nguya, nguro muri ngu, Oo Bidodo Simburi Simbunani nguro

bingami ero okooweroyi.

⁹ Ngundiro nguro, Krayis Yisas kumooro, ko, keta ootoogeyingo, ene ngunonggo ngu, oni keta oorootenggoku, ko, oni kumooyingomu nguya nguro Simburi oorengo oorote.

¹⁰ Ndadiro nguro, ye Kristen dobooyeboro ootootoni, wirikoro, kenowero mande biyomi ene goweyi sanggawero ma ewero. Ye dobooye yomooyinoro kootuyisina mande ma ewero. Ndadiro nguro, ye ingootenggo. Kootuyisina, noorengo bidodo Anut doongeyimo dikatooye, enengombo mande murinani wirikoyerowa.

¹¹ Oo Bidodo Simburi Anut nguro mandeno ngandiro ete.

No keta ootooro, ngunonggo hamoo oorengo eteno. Oni bidodo nono boodoo oondoogero, nono yambo mande tewanggo. Oni bidodo manggoyemonggo, no oowoone Anut ngu yootunoro ewanggo, ero eyingo. (Ayisaya 49:18; 45:23)

¹² Ngundiro nguro, noorengomo noorengomo Anut doongeyimo dikaro, noorengo murinani tero, endeyowootoku, ngu yootunoro, Anutno ewato.

Noore Kristen Doboanani Yomburiyowero Oo Gura Ma Tewato

¹³ Ngundiro nguro, noore Kristen oni do-bookurinani ingonduduye ma wirikoyerowato. Ndadiro nguro, ngu Anutro koni. Noorengo ingondudunani ngu komo ngundiya dowoomooni. Ye oo biyomi gura tero, ngundo Kristen dobooye, nguro newendemo hamoo teyingo ngu,

ma yomburiyerowero. Ngundiro ma tero ngu, asa, ye nguya weti mbumbuwa tewanggo.

¹⁴ No ingooteno. No Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayis, nguno nowoondone yetoowe, ngundo etunerootoni, oowari enengombo biyomi ma yewa. Oni gura newendemo ene oowari guraro roogo tewero ingooteku ngu, ngu oningga ngundo roogo tewoku, ngu nangge keyoni.

¹⁵ Ngu ngandiro. Gedo oo neteku, ngundo dobooge newende yomburiyooteku, asa, ge nguno ingooteku, ge nowoondoge ebe ino ino teweroyi muringga, nguno ma oorooto. Ndadiro nguro, Krayis Yisasdo ngu doboogega ngu yowero, ene kuri kumooyingo. Ngundiro nguro, gengo oowari ngundo dobooge ma yomburiyowero.

¹⁶ Yengo oo gome ingoro oodoni, nguro onindo ngu oo nguya mandeni biyomi ma ewanggo.

¹⁷ Anutdo noore Kristen oni ene oowari, sono oo neweroyi nguno ma ingondudu tewero. Kini, Anutro murini ngundo enengo simoo bare soboyerooteku, nguno noore nowoondonani imakeyingo, gome nenengo endeyoweroyi, ko, oni oni teweroyi nguya Yuka Kundingiyi ngunonggo omburo, noore hoorooweyeroweroyimboro ingoote.

¹⁸ Oni ene Krayis Yisasro ko oni tero, nguro koni tero, endeyowaku ngu, asa, Anutdo nguro gome ingowa. Oni simoo baredo nguya, oni gome oorengo, ero ewanggo.

¹⁹ Ngundiro nguro, naru bidodomo, noore sumangeyi, ayibi mande oo nguro murimo, noore komo ebe hooroowe hooroowe tero, nowoon-

donani guranangge yero, dobookurinanimboya gobooro oruwato. Naru bidodomo, ye Kristen dobookuriye nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango teyunoyi.

²⁰ Ge oowari gidaregaro gome ingoro ngu, Anutro koni ngu ma yomburiyowero. Hamoo, oo bidodo ngu oo neweroyi. Ene ye oni gidarega oowarino yoyeyi, weti mbumbuwa tero, nguno ma wenonowero. Ngundiro nguro, dobooge oo ma neteku ngu, asa, ye nguya roogo teyi.

²¹ Ye Kristen dobookuriyeboro nowoondoyemo hamoo ngu ma yomburiyowero. Nguro ngu, do-booye nusako songgiwi Wayin, ma netenggoku, nguno ye nguya roogo teyi. Ngundiro tero nguno, muri metemi tewanggo.

²² Gengo nowoondogemo hamoo teyingo ngu yaringo Anutya nangge. Oni ene oo gura ingootoni, oo gome ero newende, nguro ingooteku, ooga ngundo newende kowuri ma inootoni ngu, asa, ngu oningga ngu, ene mete oni oni tewa.

²³ Ene oni gura newendemonggo buribari ingoro, ngunonggo oowari gura roogo teyingo, ngu newaku ngu, asa, ene Anut doongeyimo, weti mbumbuwa tewa. Ndadiro nguro, enengo newendemo hamoo teyingo, ngu nenengo kini.

15

*Noore Kristen Oni Dobookurinani
Hoorooweyerootooye, Ene Nowoondoyemo
Hamoo Ngu Yanggango Tewanggo*

¹ Noorengo ingondudu nangge, ma keyowato. Kini, noore nowoondonanimoo hamoo yanggango, ngundo oni gidarega nowoondoye

hamoo teyingo ngu yanggango kini, ngu hoorooweyeroro, samangoyerootooye, nguno ene yanggango dikawanggo.

² Noore Kristen oni dobookurinani oorooteng-goku, ngu muri metemimo hoorooweyerotooye, nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu yanggango tewanggo.

³ Noore ingooteto. Krayis Yisas ngu enengo ingondudu, ngu ma keyoyingo. Kini, Anutro mande ngundo Yisasro ngandiro eyingo.

Onindo geya mande biyomi etenggoku, ngundo omburo, no wirinerowanggo, ero eyingo.
(Sam 69:10)

⁴ Yo, Anutro mande bidodo kuri nakangoyingo, ngu noorendo kandangero, ingoweroyimboro nakangoyingo. Ngu mande nakangoyingo ngu, noorengo nowoondonanimo hamoo teyingongga, ngu yanggango teyunowa. Noore ngunonggo yanggango dikatooye, Anutro mande, ngundo oore gome etuyeroro oodoni, Anutdo kawararayerootoni, noore ene sobowooro oodooye, ene omburo yoyowa.

⁵ Anut nguro murini, ngundo oni nowoondoye yanggango teyunootoni, ngunonggo oni yanggango dikaro, Anutya nowoondoye guranangge yero oruwanggo. Enendo hoorooweyerootoni, noore ngunonggo Krayis Yisasro murini gome ngu keyoro, ngunonggo ingondudu guranangge yero oruwanggo.

⁶ Ngundiro nguro, yengo nowoondoye, manggoye gurananggemmo Anut oowooyi bingami eya okooyi. Yo, hamoo, Anut noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani ngu Yisas Krayis nguro eweyi

ngu bingami ero okoowato.

*Krayisdo Yuda Oni, Ko, Oni Sowe Gidarega
Nguya Hoorooweyeroyingo*

⁷ Krayisdo kuri noorengo nowoondoyi teyunoyingo. Nguro ngu, ye bidodo Kristen dobookuriye yoyoya, nowoondoye guranangge goboro yetoyiga, oni bidodo ngundiro muri ngu kenoro, Anut bingami ero okoowango.

⁸ No ngandiro eteno. Krayis Yisas ngu kuri Yuda oni ngu hoorooweyerowero ko oni tunooteyingo. Ene ngundiro tero ngu, Anutro mandeni hamoo ngu yanggango teyinote. Nguno Anutdo Yuda oni nguro osisambayemo sunggi mandega Mesaiyaro ero gosiyoyingo, mande ngu bidodo ataga engge yeni tunootete.*

⁹ Oni sowe gidarega, ngundo ngu Anutro sumangeni ngu kenoya, ngunonggo Anut bingami okooyi ero, nguro Anutro mandeno eteku ngundiro.

Ngundiro nguro, nondo oowoongge bingamingge oni sowe gidaregano yootunoro ewano. Nondo gengo oowoonggemo yambo utoro, nguno ero, yambo urewano, ero eyingo. (Sam 18:49)

¹⁰ Mosesndo Anutro mande gura ngandiro ete. Ye oni sowe gidarega, ye enengo Yuda oni sowengga nguya mete oni oni teyi, ero eyingo. (Dutoronomi/ Lo 32:43)

¹¹ Mande gumi gurano nguya ete.

* **15:8:** (Mesaiyiya oningga, ngu Anutdo ko yoyoweroyi nguro sunggi mande, ero gosiyoro yunoyingo)

Ye oni sowe gidarega bidodo, ye nguya komo Oo Bidodo Simburi Simbunani ngu bingami eya okooyi. Oni simoo bare bidodo komo enengo oowooyi urungga oorengo okooyi, ero eyingo. (Sam 117:1)

¹² Ayisayando nguya Yisasro eyingo.

Ngu Yesi oningga nguro sowenimonggo oni gura tunootewa. Ngu oningga, ngundo ootoogero, oni sowe gidarega nguya soboyerowa. Oni sowe gidare ngu, ene nowoondoyemo hamoo tetoni, Anutdo mande ero gosiyoyingo ngu soboworo oruwanggo. Ayisayando ngundiro eyingo. (Ayisaya 11:10)

¹³ Anut ngu, nowoondonanimoo hamoo tetetoku, nguro Simburi. Nguro ngu, noore mete enendo omburo, yoyoweroyi nguro sobowoowato. Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo urungga, ngundo yoyeni, oni oni teya ayibi imakeyingo muri, ngu yeno orini. Ngundiro tero ngu, Yuka Kundingiyi nguro yanggangoni ngu, ye mete yowanggo. Yisasro nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno ye Yisas soboworo, hahangero oorootenggoku, ngundo ye nowoondoyemo angero, oorerero oruwa.

Polndo Anutro Mande Koyi Tero, Nguro Oni Oni Teyingo

¹⁴ Ye Kristen konebane garo, nondo yengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ko, yeno muri gidarega gome tetenggoku kenoro, nguro nowoondonemo hamoo angero oorote. Ye ngu ingondudu gomemudodo, ngundiro nguro, yen-

gombo mete ebe hooroowe hooroowe tero, ingonduduye gome ngu dobookuriye etuyeroro yunowanggo.

¹⁵ Nondo mande gidarega yengo nakangooteno. Ndadiro nguro, ngundo ngu, ye mete hoorooweyeroro, yanggango teyunowa. Ene no nakangoweroyi ngu ma surinekiniyete. Kini, nondo yengo ingondudu ngu yokutuwoowero nakangooteno. No yeno ko yanggango tero, ingonduduye samangowero. Ndadiro nguro, Anutdo enengo koni ngaro no roogonerowo.

¹⁶ Ngundiro tero, no Krayis Yisasro ko oni tero oorooteno. No oni sowe gidarega kewooroyemo Anutro mande gome ngu koyi tero, wesiyoro eteno. Nguno ngu, no oni sowe gidarega ngu yoyoro, Anutno ombuteno. Yuka Kundingiyi, ngundo yoyeni, kundingi oni tewanggo. Ngundiro ootooro ngu, ene Anutno wooro ngundiro tunootetoyi, Anutdo nguro gome ingoote.

¹⁷ Ngundiro nguro, no Krayis Yisasya ko tero, no Anutro koni tetenoku, nguro oni oni teteno.

¹⁸ No Krayis Yisas nguro koni, murini, nguro mande nangge oni sowe gidaregano ero etuyerowano. No mande gura gura ma ewano. Ndadiro nguro, Krayisdo no hoorooweneroro, yanggango tenunootoni ngu, no komo oni sowe gidarega hoorooyerootoowe, Anutro mande gome ngu keyoweroyi nguro ko teteno.

¹⁹ No mande ero, ko tetenoku ngu, Anut enengo sunggi, ko, muri songo gura oorengo onindo ma teweroyimu, ngu bidodo Yuka Kundingiyi nguro yanggangonimonggo tewono. Ngundiro tero, no

Yerusalem ende ngunonggo ko tero, Krayisro Mande Keta Mesarango ngu mera bidodomo wesiyoro, ero yade yade omburo, Ilirikam merakono mayeyingo.

²⁰ Yo, nondo ngu ngandiro ingooteno. Oni Krayis oowooyi ma ingoyingo, oni simoo bareno nguno, no Krayis Yisasro Mande Keta Mesarango ngu wesiyoro ero, nguno ko tewero ingooteno. No oni guraro ya nonggini sanganimo nenengo ya ma yewano.

²¹ Kini, Anutro mandeno eteku ngundiro.

Oni ene kuri Anutro mandeni ma ingowonggoku ngu, ene nga kenowanggo. Ngundiro nangge, oni ene Anutro mande ma ingowonggoku ngu, ene komo mande gome oorengo ingowanggo, ero eyingo. (Ayisaya 52:15)

Pol Ene Rom Oororo, Ngunonggo Speyin Merako Nguya Oorowuwero Teyingo

²² Ngundiromu nga kongga ngando noro oore suwooyi sano goodoote. Ngundiro tetoni, nguro no yeno ma oorowuteno.

²³ Ataga, no nga merako ngano ende bidodo ngu, ene Yisas oowooyi ingomukootenggo. Ngundiro nguro, no ko teweroyi musine kini. Nguro ngu, no dagoma oowooyingga yeno oorowuwero gome oorengo ingooteno.

²⁴ Nguro ngu kootuyisina, no Speyin merako oorowutenoku naruno nguno, no yeno tunootero, yeyorogogo, no ngunonggo oorowuwano. No yeya bodaga oode, nowoondone metemi ingootowe, asa, ye

hoorooweneroro, oo gidarega nunoro, noyoro, omburo, Speyin oore sangago noyokowanggo.

²⁵ Ene ataga ngu, no Yerusalemno oororo, Anutro simoo bare hoorooweyeroro, digi beye yunowero oorowuteno.

²⁶ Ngu ngandiro: Masedoniya, ko, Giris mera nguro Kristen onindo mande guranangge ero gosiyoro, Yerusalem Kristen oni simoo bare hoorooweyerowero, digi beye yowuruwoowonggo. Ndadiro nguro, Yerusalemno Kristen oni simoo bare oowariro kumootoyi nguro.

²⁷ Yo, nowoondoye gomemonggo nangge ngundiro tewonggo. Ene Yerusalem Kristen oni simoo bareno wetidodo. Ngundiro nguro, Yuda Kristen onindo Anutro Mande Keta Mesarango ngu oni sowe gidaregano wesiyoro ero etuyeroyingo. Nguro ngu, oni sowe gidaregado enebanangge goweyeboro oo ngundo enengo weti ngu wendangero hoorooweyerowanggo.

²⁸ Ngundiro nguro, no digi beye yewonggoku nga, enengo kandeyemo yero yokoro ngu, asa, no yeno oororo, yeya naru bodaga oode, ngunonggo Speyin merako oorowuwano.

²⁹ No ingooteno. No ye tanggeyemo oorowuwanoku ngu, Yisas Krayis nguro kumana yanggangonidodo nono angetoni, yeno nguya oorowuwano. Ngundiro nangge, yeno nguya ngundiro angewa.

³⁰ Ye Kristen dobookurine, ye komo noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayis, nguro ingondudu teyi, ero ingooteno. Nga mandega nga Yuka Kundingiyi, ngundo nowoon-

donani yokutuwootoni, ngundiro nguro, noore Kristen bidodo nowoondonani guranangge go-booro yero oruwato. Nguro ye komo noro yanggango tero, hoorooweneroro, Anutno yemboongewanggo.

³¹ Ye oo eraya gobooro yemboongeyi. Ngu ngandiro. Yuda oni gidarega ene Anutro mande ma ingoro, manggo unggaranggara tetenggoku, ngundo ma nodowooweroyi nguro yemboongeyi. Ye ngundiya teya, Yerusalem Kristen onino nga digi beyega nga yunoro, nguro koyi tewanoku, nguro Anutno yemboongeya hoorooweneroyi.

³² Ngundiro tetoyi, Anutdo mete ero, ingootoni ngu, asa, no oni tero, yade oororo, ye tanggeyemo naru bodaga kengero, nowoondone metemi ingowano.

³³ Anut ene nowoondoye imakeyingo, nguro simburi. Ngundo ye bidodoboya oruwa. Ngu hamoo.

16

Polndo Kristen Dobookuriyi Kambayeroyingo

¹ Noorengo Kristen kuwoonani Pibi ngu, ene Kristen bare gome. Enendo ngu Senikiriya endemo Kristen oni simoo bare ngu hoorooweyeroro, ko teteku ngu.

² Pibi barega ngu Anutro newendemo hamoo teyingo ngu, ye Kristen onindo Oo Bidodo Simburi oowooyimo, sobowooya kawararangoyi. Ene oo guraro wenonootoningga ngu, ye komo hoorooweya, oo ngu inoyi. Ndatero nguro, ene suwooyi sano no hoorooweneroro, ko, simoo bare oowooyingga nguya hoorooweyerowo.

³ Prisila nguya kameyi Akuwila erambarisa ngu noya Krayis Yisasro koni gobooro tewooto. Ngundiro nguro, ngu no dobookurine.

⁴ Nowoondoyari hamoo teyingo, ngu yanggango. Ngundiro nguro, ngu erayaga ngu, no hoorooweneroro, ene nguya kumoowero meyeyingo. Ngundiro nguro, nondo oni oni urungga tero, enengo esosooteteno. Ngu nondo nangge, erayaga nguya esoso ma teteno. Kini, oni sowe songomboro, Kristen onindo nguya erambarisa nguro esosootetenggo.

⁵ Ye Kristen simoo bare enengo yano yowuruwooro yambo mande tetenggoku nguya esosootero kambayerooteno.

Ye noro esosootero, mande etenoku nga, ngu doboone Epayinitus nguya etoyiga ingoni. Ngu nenengo doboone oorengo. Esiya mera urungga oorengo nguno, oni simoo bare bidodo nguno oorootenggoku, Epayinitus ngu koretero Kristen oni tunooteyingo.

⁶ Ye Mariya nguya noro esoso ngu inoyi. Ndadiro nguro, ene ye kewooroyemo nguno ye hoorooweyerowero ko yanggango teyingo.

⁷ Ye noro dobookurine Andronikas, dobooyi Yuniyas, nguya esoso ngu yunoyi. Ngu erayaga ngu noorengo Yuda oni. Ene noya ya biyomimo gobooro uwootowo. Ene Aposel oni kewooroyemo ene oowooyari gome metemi. Ngu erayaga nguya ene no koretunenoro, Krayisno nowoondoyari hamoo teyingo oruworiyo.

⁸ Ambaliyatus ngu Kristen doboone oorengo. Nguro nondo enengo gome ingootenoku, nguro ye noro esoso mande nga nguya inoyi.

⁹ Ye Urubanusno nguya, noro esoso mande nga etungootoyiga kenoni. Ene ngu Krayis Yisasro konimo ngano, ngu noorengo doboonani. Noro esoso mande nga ngu, Stekis etoyiga ingoni. Ene nguya noro doboone oorengo.

¹⁰ Ye noro esoso mande nga Apeles, nguya inoyi. Ene ngu Krayis Yisas ngu hamoo keyoyingo oni oowooyidodo. Ngundiro nangge, ye noro esoso mande nga Aristobulus, simoonggoro nguya, enengo yano oni oorootenggoku nguya, Yisasro ingoro oorootenggoku, ngu nguya yunootoyiga kenoyi.

¹¹ Ye noro esoso mande nga ngu, Herodiyani oni nguya inoyi. Ene ngu noorengo Yuda oni. Ye noro esoso mande nga ngu, Narasisus simoonggoro nguya, enengo yano oni nguya Yisasro ingoro oorootenggoku, ngudodo yunoyi. Ene ngu Oo Bidodo Simburi Simbunani nguno oorootenggoku.

¹² Ye noro esoso mande nga Trayipina, Trayiposa, ko, Perasis nguya yunoyi. Ngu bare kabusa ngu, ene Oo Bidodo Simburi Simbunani nguro koni nguro ko yanggango tetenggo.

¹³ Ye noro esoso mande nga Rupus nguya inoyi. Ene ngu Oo Bidodo Simburi Simbunani nguro ko urungga oorengo tete. Enengo nemi, ngu no namone ngundiro, ene nguya esoso mande inoyi.

¹⁴ Ye noro esoso mande nga oni nguya yunoyi. Aristobulus, Prigon, Hemis, Patorobas, Hemas, ko, Kristen dobookuriye eneya oorootenggoku, nguno nguya eyi.

¹⁵ Ye noro esoso mande nga oni nguya yunoyi. Pilologus, ko, bareyi Yuliya; Neriya, nguya kuwooyi Olimbas, ngundo oni simoo bare bidodo

Anutro nowoondoyemo hamoo tero, yeya oo-rootenggoku, ngu nguya yunoyi.

¹⁶ Naru bidodomo, yambo ureweroyimo, Kristen dobookuriye yeyoro ngu, kandeye dowooro, kambayeroya, oni oni teyunoyi. Krayisro oni simoo bare, yowuru bidodomo, ngu bidodo ye esoso teyunoro kambayerootenggo.

*Oni Gidaregado Kristen Oni Simoo Bare Yowuru-
runo Oodoyi Yomburiyeroyingo*

¹⁷ Ye Kristen konebane, no yeno eteno. Oni gidaregado omburo, Kristen oni simoo bare ngu tootoongoyeroro, yoyeni, bogudodo tero, nowoondoyemo hamoo teyingo ngu yomburiyootenggoku, nguro ye gome dooneteya, ingonda teyi! Ngundiro oni ngu, ene mande muri gidarega Anutro mandeno ma eteku, ngu ero etuyerootenggo. Ye nguya gobooro ma bibitewero.

¹⁸ Ngundiro oni ngu, ene noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Krayisro koni ma tetenggo. Kini, ene enengo goweyeboro ingondudu biyomi ngu nangge keyootenggo. Ngundiro tero, ngunonggo ene mande gome oorengo ngu ero, oni mande muri biyomi ma ingootenggoku, ngu ganaganayerootenggo.

¹⁹ Oni bidodo yengo muriye gome Anutro mande gome ingoro, keyootenggoku ngu ingoro, ene nguro etoyi, no ingoro, nguro no oni oni urungga yengo teteno. Yengo ingonduduye samangowero mande eteno. Ngundiro nguro, nondo ngandiro ingootenoku, ngu ye komo oo gome nenengo teweroyi, nguro muri nangge teya oriyi. Ye komo oo biyomi gidarega nguro murini,

nguro ingonduduye gosiyoya, kabeteya yokoya, kootu inoyi. Yo, ye komo muri biyomi bidodo ngu yokoya, songo oriroko oriyi.

²⁰ Anut ngu nowoondoye imakeyingo, sumange, ayibi, nguro simburi oorengo. Naru bodaga nguno ngu, Anutdo Setan wongooro, oorongooni keyi damonimo uwa. Noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayisro sumange, ayibini, ngu yeya orini.

Oni Gidarega Pol Hoorooweyingo, Ngundo Rom Oni Simoo Bare Kambayeroyingo

²¹ Noro ko goboorene Timooti, ngundo yengo esosootero kambayeroote. Noro dobookurine oowooye ngu Rusiyas, Yeson, ko, Sosipata, ngu noorengo Yuda oni, ene nguya ye kambayerootenggo.

²² No Taritiyas, nondo Pol manggowoomonggo mande yoro, nga so uyi nga nakangooteno. Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas, ngu oowooyimo, no yeno mande esosootero kambayerooteno.

²³ Gayiyus, ngundo nguya ye kambayeroote. Enendo enengo yano gome sobonerowo. Ene Anutro oni simoo bare yowuruwooyingo nguya ngundiro soboyerowo. Erasitus, ngu ende ngaro beye sobowooyingo oni, ko, doboonani Kuwootas, ngu erayaga nguya yeno esosootero kambayerooteri.

²⁴ Noorengo Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas Krayis, nguro ayibi, sumangeni, ngu ye bidodoboya orini. Ngu hamoo.

*Noore Komo Anut Oowooyi Bingami Ero
Okoowato*

²⁵⁻²⁶ Arisa, noore komo Anutro oowooyi bingami ero okooro, oni oni tewato. Anutdo Yisas Krayisro Mande Keta Mesarango, nondo yeno wesiyoro etenoku, ngu yeni, yanggango yewa. Nga mande kombiteyingongga nga, ngu kurimi kombitero oruwoku, ene ataga ngu, Anutdo yeni, tunoo oorengo tunootete. Anut sugi sugi oorooteku, ngundo enengo mande nenengo kuri enengo ingondudu eyingo onino etoni, nguro mandeni nakangoyingo. Anutdo enengo mande ngu enengo ingondudu eyingo oni yunoyingo, nguro damoni ngandiro. Nguno enengo mandeni, murini oororo, oni simoo bare bidodo merako ngano oorootenggoku, ngundo ingoya, nowoondoye hamoo teya, yowoorengoya, ene keyoyi ero ingoote, ero eyingo.

²⁷ Anut enengombo nangge ingondudunidodo. Ngundiro nguro, Yisas Krayis oowooyi, suwooyi sano duridaridodo oruwa. Nguro noore komo enengo oowooyi bingami ero okoororuwato. Ngu hamoo.

ANUTRO MANDE KETA
The New Testament in the Rawa Dialect of the Rawa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Rawa long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rawa (Rawa) (Rawa)

Dialect: Rawa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

7f5bc84a-4dea-522b-980c-a11c545b87cc